Ингуш I-Г VII-XII
№ 53 - 104
1 Государственная БИБЛИОТЕКА СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТАI

СЕРДАЛО ВЕТ

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 53 (2574) | КIиранди, 2 июль, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

АРАДУВЛ
1923-ча
шера денз

Китая Коммунистически парте Центральни Комитетага

Деза новкъостий!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето берригача советски коммунистийн советски халкъеи цIерах шуга а Китайски Халкъа Республика берригача коммунисташка а, берригача къахьегамхошка а вежарий моаршал а дайт Китая сий долча Коммунистически парте 40 шу цизарца шо берригаш а чIоагIа даькъала а дувц.

Советски Союза коммунисташта дика хов, мелла хала а чоалхане а никъ ба вошал долча Китая Коммунистически парте къовсам лоаттабеш цхьабенар. Из хьахилар а вIашагIкхетар а айхха дувзаденна да Октября сийлахь-йоккъача интернационални идеяшца. Китая Коммунистически парте сий дола шовзткъа шерара истори хьалдизза да турпален а парте мугIараш дегIаухаши чIоагIлуши лаьттача деналерча къовсама а доккхий гIулакхаш. Китайски коммунисташа цхьа фронт а яь кхотайир болхлой класс, ахархой, мехкара прогрессивни мел дола низаш, 1949 шера империализмо цун чIоагIало — реакционни гоминдановски стройи эша а еш исторически котало яьккъача халкъа революцена хьалхле лелайир.

Китае халкъа революци котъяларо парх аьнна йохаеш хIама техар Азерча империализма позицешта, доккха новкъостал дир дунен тIара низашта социализмана пайдана долча оагIоракъа кхувцамаш дара. Китая халкъа революце кхы а дукхагIа чIоагIбир колониальни долчеи шоай лоIаме доацачеи мехкашкара къамий-кортамукъален болам.

Китае халкъа-демократически строй чIоагIъяларо къьлта тешал ду марксистоко-ленински хьехамо цхьаьхьа а йоккъа котало яьккъара. Социалистически доттагIлен вошал долча мехкий барт тайнача дезала юкъе енача Китайски Халкъа Республикана хьалхашка цIаккъа ца кхинна тайна йоккхий перспективаш латт сийрда социалистически общество хьалъяра.

Шоай къамсарча Коммунистически партена, новкъост Мао Цзе-дун керте латтача цун Центральни Комитета гонахьа айхха кхотабенна болча Китая къахьегамхоша халкъа Іаьдал лаьттача шерашка доккхий толамаш даьхад социализм хьалъеш. Мехка даьча доккхийча социально-экономически хувцамаша Іалашдир Китае социалистически пIулаккхаш бокъонца коордоалийга. Берригача китайски халкъа Іалаьмате доккхий низаш Китая Коммунистически парте тахан вIашгIехьа а доах, лоархIамегIа дола исторически деккхар — кIанзара промышленность, чIоагIа дегIабена юрта боахам, хьалха латта Іилмеи техникен а йолаш йола низ бола социалистически паччахьалкхе Китаях яр — толаме чахдаккхара оарцагIа а доах.

Тха партин деррига советски халкъан доттагIлен уйла лаьгI ца йолийташ зувш да китайски халкъо доаха деррига толамаш, цун творчески низашн таланташи дегIаахар. Дег тIара гIаддаха да тхо цу толамашта а коммунисташ керте а болаш шоай тоам болча даьхен ираз бахьан деналца къахьегача китайски халкъа кхоачалургдоацача хьинара а.

Марксизма-ленинизма, пролетароки интернационализма сийлахь-йоккъа принцип ларде а латташ дола айхха вежарий гIулакхаш да Советски Союза Коммунистически партенен Китая Коммунистически партенеи юкъе. Вай партеш доттагIаг долашн кхотаеннен хилар СССР-ен Китаеи халкъий керттерча кхашташта мазишара да. Москве хиннача коммунистическин болхлойн партей викалий совещане документаш кхоачаш а деш, Советски Союза Коммунистически парте дIахо а чIоагIдергда вай партештен халкъаштен юкъера дохаррдоаца доттагIали барт-цхьоагIои, чIоагIъергIя социалистически лагерен деррига дунен коммунистически боламеи цхьоагIо.

Даькъала хийла Китая Коммунистически парти — китайски халкъа денал дола кулгалхо а цун еррига котаденаш вIашгIехьйоахар а!

Даькъала хилла Советски Союзеи Китайски Халкъа Республикан халкъашта юкъера, Советски Союза Коммунистически партенеи Китая Коммунистически партенеи юкъера цIаккъа дохаррдоаца доттагIали барт-цхьоагIои!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

Москва. 1961 шера, 30 июне.

КНДР делегаци Москве яр

МОСКВА, 29 июнь. (ТАСС). ССКП Центральни Комитетои СССР Министрий Советои хьийха тахан Москве хьаьчар Корея Къахьегама парте ЦК председатель, КНДР министрий кабинета председатель новкъост Ким Ир Сен керте а латташ йола КНДР партийно-правительственни делегаци.

Внуковски аэродроме КНДР партийно-правительственни делегацена накъа баьккар ССКП ЦК Хьалхара секретарь, СССР министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев, новкъостий Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Е. А. Фурцева, П. Н. Поспелов, В. В. Гришин, СССР Министрий Совета Председатела заместитель В. Н. Новиков, ЮССР министраш, СССР паччахьалкхен комитетий председателаш, кхьобла официальни нах, столицерча къахьегамхой дуккха сикалаш, СССР-е аккредитованни йоагIа дипломатически представительствашта керте латтараш.

Воккхача хьаьша сийна сийлен ка оттадир аэродроме, КНДР а СССР а паччахьалкхен гимнаш лекхар.

Аэродроме къамаьлаш дир новкъосташа Н. С. Хрущевен Ким Ир Сенен.

МОТТИГЕРА РАДИОВЕЩАНИ

Первомайски районе общественни наькъаца вIашагIъеллай моттигерча радиовещане редакци. Парте файкома пропагандаи агитацен отдела заведующи редактор волча цунна чубоагIа районера дикагIа бола активисташ.

Селхан агIара кхалха хезай бахархошта моттигерча диктора оаз. Редакце членаша — связа контора начальника Тумгоевен, «Байрахх» газета редактора Льяновен дика оттаяьяр хьалхара передача. Цу тIа дувцар района аренашка балхаш мишта лел а, хьайбаш леладерхоша шоаш тIанийца социалистически декхараш мишта кхоачашцу а. Моттигера передачаш хургъя кIирах цкъа пIаьраска дийнахь делкъал тIехьагIа диъ сахьат даьлча. ХIаьта цхьа ха яьлча кIирах шозза хургъя.

Микрофона хьалхашка къамаьл деш хургба юртбоахамен промышленностен дикагIа бола болхлой хьалхле лелаераш, культура а, унахцIено лораяра а, просвещене а болхлой.

И. АЛБОГАЧИЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Целлюлозно-бумажни промышленность дегIайоалаеш толамаш дахарах СССР Лакхехьарча Совета Президиума 1961 шера 29 июнерча ший указаца орденаши медалаши еннай целлюлозно-бумажни промышленностерча 1.130 болхлочоа, инженерно-техническин кулгалдечен гIулакхаш тIа болча наха.

Ленина орден еннай 57 сага, Къахьегама Цечча Байракха орден — 134, «Сийлен знак» яха орден — 242, «За трудовую доблесть» яха медаль—378, «За трудовое отличие» яха медаль—319 сага.

Хьокхаме къахьегарах денна совгIат

ХьажкIаш дика дIа а йийна, царна агротехнико маяхкара пIулакх а даь, вай республике хьалхара моттиг яккхарах укх деношка парте обкомеи Нохч-ГIалгIай Министрий Советеи карара-кара тела ЦIе байракх дIаелар Урус-Мартановски районерча «Красноармейский» совхоза Кагерманов Оалхазара кулгалдеча комсомольско-кагирхой бригадана. Ше Кагерманова байракх дIалуш ССКП Нохч-ГIалгIай обкома юрта боахама отдела заведующи волча нов. Ф. И. Юрченкос аьлар:

— Шерагара шу массаз доал хьажкIаш кхеяра Іа кулгалдеча бригада даьха толамаш сийлен лаьркIа доккха баркал оал шозна парте обкомеи Нохч-ГIалгIай Министрий Советои.

Из бригада коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш хьайоагIа (1957 шера денз. Денгара ци массаз доал шоай къахьегама овсарле лакхъеш хьабаьхкаб бригада членаш таханналца. ХIаьта хIанзчуг тIехьагIа кхы а чIоагIагIа къахьега лаьркIа ба уж.

Бригада коллективо дика къахьегарах цунна коммунистически къахьегама бригада яха цIи енна хилара мандат дIаелар совхоза моттигерча комитета председатела нов. Муна́ева. Цул тIехьагIа къамаьл деш обкома ВЛКСМ хьалхарча секретара нов. Шепелевас аьлар:

— Вай республике из сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш 352 комсомольско-кагирхой бригада а звено а я, царех 183 звено механизированни а йолаш. Царех я Кагерманова бригада а. Еррига-ча республике цу бригада хьалхара моттиг яьккха хиларах ВЛКСМ обкома вымпели Сийлен грамотен хьожаяьй цунна.

— Оахош хьийтача къин мах барах партена баркал оал аз,— аьлар нов. Кагерманова. ХIаьта бригада коллективо цIерах дош а делар цо, кхы дIахо йодача хана а тахан шоашка кхаьча доккха совгIат дIахецаргдац, аьнна, бригада членаша гIулакх деча 770 гектарах хIаране тIара 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш кхее аьнна денна дош ССКП XXII-ча съезда сийна кхоачашдергхилар а дийцар цо.

Цу доккхача цар дегаш гIоздаьннача дийнахь бицбаланзар уж цар шефаш болча Грозненерча нефтемаслозавода болхлошта а. Цигара еназар сакъердаме концерт а дахьаш художественни самодеятельноста коллектив. ЧоагIа раьза хилар юрта боахама къахьегамхой шоай шефашта, хIаьта царна доккха баркал а аьлар цар.

Г. ЗАКРИЕВ.

МОСКВА ТАХАН. СССР халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке.

Л. Великжанина сурт. ТАСС фотохроника.

БАЛХАШ СИХДЕННАД

ТIехь-тIехьагIа сихлуш латт ка бола ялаташ чуэцара балхаш Наьсарен района «Назарановский совхозе. Дийнахь а бус а ца соцаш болх бу комбайнераша, жаткай машинисташа. Къаьстта сихденнад ялаташ чуэцара балхаш. Яндарерча, Пхьилекъонгий - Юртарча, Аьлти-Юртарча, БурокIалхарча отделенешка.

Лоаццача хана 300 гектара тIа дIабийна мукх хьакха а баьнна хIанз из оардаш ба Яндарерча отделенера механизатораш. Къаьстта дика къахьег жатка машинисташа Часыгов Татарханги Ганижев Османеи. Нормах хIара сменах 16—17 гектара тIара ялат хьакха дезача 20—25 гектара тIара хьокх цар. Массаза а шоай нормаш тIехкхоачашъю ялаташ оардаш болча комбайнераша вежараша Хамхоевгар Махьмадеи Юсапеи.

Деррига а массехк ди мара дац Пхьилекъонгий-Юртарча отделене механизатораш ялат чуэца болабенна. ХIаьта а лоаццача хана дикка толамаш даьхад цар. Шоай нормаш массаза а 130—150 процент кхоачашъеш хьабогIа жаткай машинисташ Мержоев Хасанбики Плиев Османи.

ЧоагIа новкъостал ду комбайнераштеи жаткай машинисташтеи технически новкъостал дара йолча машино. Дика болх бу цу тIарча механика нов. Джамбуриева.

Цхьабакъда, цхьадола кхоачамбоацараш а да совхоза механизаторий балха юкъе. Царех керттера дараш да комбайнаши кхийола юрта боахама инвентарьи лерттIа тоаяь ца хилар. Из бахьан долаш хела саца латта езаш хул техника. Дукха я искрогасителаш йоаца техника Пхьилекъонгий-Юртарча отделене. Цудухьа хела комбайн е трактор балха араялийтац пожарни инспектора, хIаьта цу гIулакхо хIанзара лоархIамера ха а йоаю.

Ала дезаш да Наьсарен АТХ кулгалхоша цу ялат чуэцача лоархIамерча гIулакха юкъе эсала дакъа лоацилга. Ялат цIаувза кхашка хьаяхка езарех еррига автомашинаш ягIац, хIаьта тIехьайисе а ух уж. Иштта, 28-ча июне Яндарерча отделене Іийрийна 6 сахьат даьлча яхка езаш хинна машинаш сайрийна ялх сахьат даьлча мара яхканзар, 29-ча июне — Іийрийна 10 сахьат доалаш. Уж кхоачамбоацараш дIадоахе ханнахьа а ца дойташ а деррига ялат чуийца баргба совхоза механизатораш.

Р. НАУРБИЕВ.

ССКП обкомеи Нохч-ГIалгIай Министрий Советеи

Кагерманов Оалхазара бригадана—цIе байракх

БIаьстан юхье хIамаш дIаювш машинно-тракторни парках пайда дикагIа эцар а дIайийнача хIамашта деш дола гIулакх дика вIаштIехьдаккхар а духьа бригадаша лаьцача социалистически яхьа итогашка а хьежа, хьалхаяьннача тракторни бригадана карара кара тела ЦIе байракх хьожае аьнна соцам баьб ССКП обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои.

ССКП обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи карара кара тела ЦIе байракх хьожаяьй хIамаш дIаера план 100 процент кхоачашъьча Урус-Мартана района «Красноармейский» яхача совхоза тракторни бригадана (бригадир нов. Кагерманов Оалхазар). ДIаювшшехьа а минеральни удобренеш а тохаш 725 гектара тIа квадратно-гнездовой хьисапе, дика дIайийнай хьажкIаш. Квадраташ нийса хиннай. 45 эзар хьажкIа ягIа хIара гектара тIа. 2240 килограмм доагам кходаьд бригадо, 15 говра низ болча трактора лоархIаш 212 гектар кIаьда оахам даьд.

БIаьстан юхье хIамаш дIаювш а дIайийнача хIамашта гIулакх деш а Сунженски района «Победа» яхача колхоза тракторно-полеводчески бригадо (бригадир нов. П. С. Жевненко) дика болх баь хилар белгалдаькхад.

ССКП Надтеречни райкомои райисполкомои могабарах республикански Сийлен доска тIа боах ялаташ чуэцача хьалха латта комбайнераш:

«Гвардейский» яхача совхозера

Эдисултанов В. — 8 балха дийнахьа чуийцай 302 гектар ялата.

Абукаев А. — 9 балха дийнахьа чуийцай 186 гектар.

Эдильбиев Э. — 8 балха дийнахьа чуийцай 152 гектар.

Хаджиев А. — 7 балха дийнахьа чуийцай 160 гектар.

Болиев М. — 8 балха дийнахьа чуийцай 145 гектар.

Гучигов В. — 9 балха дийнахьа чуийцай 164 гектар.

Тазбиев И. — 9 балха дийнахьа чуийцай 164 гектар.

«Надтеречный» совхозера

Джанхотов А.—9 балха дийнахьа чуийцай 273 гектар ялата.

Висаитов Х. — 9 балха дийнахьа чуийцай 246 гектар.

Дурдиев Х. — 9 балха дийнахьа чуийцай 230 гектар.

Ламхаев Л. — 9 балха дийнахьа чуийцай 227 гектар.

Хажмурадов Т. — 8 балха дийнахьа чуийцай 191 гектар.

Хадиев Э. — 7 балха дийнахьа чуийцай 140 гектар.

Дажикаев М. — 8 балха дийнахьа чуийцай 147 гектар.

Аслаханов Н. — 5 балха дийнахьа чуийцай 101 гектар.

Матаев В. — 8 балха дийнахьа чуийцай 171 гектар.

Митаев Х. — 5 балха дийнахьа чуийцай 91 гектар.

Ка бола ялаташ чуийца доалаш латт

Семилетка кхоалагIча шера агIара хьалхарчарца ка бола ялаташ чуэца болабелар наурцаш. Ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча деношка шоай кхинна дика темпаш кхы лаьгI а ца йолийташ, уж чуийца бовла боалк Наурски района механизатораш. Гурахьа дIайийна культураш хIара денна эзар говгIача гектара тIара хьакха а хьекхе, тьалъец цар.

Шера йола паччахьалкхенна ялат дIадалара план ханал хьалха кхоачашъе аьнна, ССКП XXII-ча съезда сийна шоаш тIанийца декхар сийленца кхоачашду наурцаша. Механизатораша денна дош хард хилац. Йиъ гарта норма кхоачашъеш механизатораш ба районе. Хьакхаи арIаи къаьста а долаш ялаташ чуэцара вай Нохч-ГIалгIай республике агIара хьалхара моттиг яьккхай «Терский» совхозе меттел еррига-ча районе а цIи кеза волча механизатора - тракториста Востриков Николая. Цо хIара денна 70 а кхы дукхагIа а гектара тIара мукхи кIаи хьокх. ХьаIомаде мегарцолаш дукха гIулакхаш доалк ду цикача механизаторах. Цун опыт шерра яржаш латт районе механизаторашта юкъе. Дика къахьег «Россия» яхача колхоза комбайнераша Тарасов Тимофейси Шевченко Павелеи. Хьекха улла кIа хьалъецаш йолча шоай комбайнашца хIара денна 35—36 гектара тIара кIа оард цар хIаране, нормах 18 гектара тIара эрда мара ца дезача. Болх дукха барал совгIа, цар цIена а бу из. Цар комбайнаш чакхъьаннача хьалъцанза ка бисац.

Районе цикагIа бола хьажкIаш лелаераш лоархIаш ба Ленина цIерахча колхозера вежарий Солнышкинар. Шозашта болх дика бовзаш хилар хьахьокх цар ка бола ялаташ чуэцача а. Оасарах хIама доацаш цIена да цар хьажкIий кхаш, ка боаккхаш латт хьажкIаш.

— Ка бола ялаташ чаннахьа чуийца дахара мара кхы хьажкIий уйла е езаш хIама даш тха, — йоах Н. Солнышкина.

— Шу жатка эIашагIа а йийза хьокхаргда аз ялат, — аьлар цо ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча дийнахьа. — ТIаккха мукъа яртъя доажъар кийчдара, шозлагIа дIаювча культураштта лаьтта ахара чIоагIа эшаш йола пхьа трактор.

Нов. Солнышкина енна предложени тьал а даьца, шишша жатка вIашагIийийза болх бе болабелар района дукхача боахамашкара механизатораш.

Масса оагIорхьара керда хьадаьннача ялатех етта йола автомашинаш ух Наурски района ялаташ дIачуийдеча пункте. ХIара денна эзар тоаг гарта ялат цIалу дIачаьхьалкхенна районерча колхозашеи совхозашеи.

Паччахьалкхенна ялаташ дIадалара районе хьалхара моттиг яьккхай «Россия» яхача колхозо. 4700 центнер совгIа а луш, паччахьалкхенна ка бола ялаташ дIадалара план 29 июне кхоачашъьяй колхозо. Цу пIулакха цул дукха тIехьайисаяц Ленина цIерах йола колхоз а. Районе агIара боккхагIа барех ба из боахам. Еррига-ча районо яла езача юрта боахама продуктех 40 процент гарта яраш цу колхозо яла езаш я. Паччахьалкхенна ка бола ялаташ дIадалара план кхоачашъьяь яьнгаи из кIанзале. Ялаташ чуэцара дола деррига балхаш дика кхоачашцу колхозо. Ялаташ чуийца далларца аргIаш ду чах, юртбоахама техникаш дийнахьа а бус а ца хаддаш пайда ец. Дийнахьа ялаташ чуэцаш а, чах аргIаш деш а, шозлагIа юв культураш дIаювш а хул, хIаьта бийсанна лаьтташ оахаш а кхашкара ча Іоьарадоахаш а кул.

Из болх дика вIаштIехьбаькхаб «Россия» яхача колхозе. Цига кIанзале а 750 гектара тIа шозлагIа юв культураш дIайийна баьннаб, ялаташ аьрда далларца хьалду аргIаш.

Паччахьалкхенга ка бола ялаташ доккхара шера йола план кхоачаш а яь, кхы а ялат доккха даьрхIад района къахьегамхоша.

А. ПРОКОПОВ,
Наурски района заготовкай керттера инспектор.

ДикагIа йола опыт—кхай тIеи хьайбай боахамеи болх берашка!

ЦхьоалагIча июле болх бе йолаеннай кхай тIеи хьайбай боахамен беча балха дикагIа йола методаш Іомаеш йола бархI школа. Уж школаш ехкай ССКП обкомен республика Министрий Советеи соцамах. Іилмана карагIдаьннараши дикагIа йола опыти юрта боахама производствана шерра юкъейоалае аьнна ССКП ЦК-а январски Пленумо оттадаьдекхар кхоачашдеча бокхха лоархIам болаш хургъя уж школаш.

Мичахьа хургъя уж школаш? Уж хургъя «Красноармейский» совхоза Кагерманов Оалхазар бригадир волча комплексни тракторно-полеводчески бригаде (цу школе Іомаергъя хьажкIаши шекара свеклан лелаяра методаш), «Джалка» яхача совхоза Джамалаев Тата звеньевой волча хьажкIаш лелаеча механизированни звене, «Красноармейский» совхоза свинараш Михаил Лиманови Анна Филимоновен йолча, Шелковской района Сталина цIерахча колхоза доярка Ефросинья Авилова йолча, «Терский» совхоза воккхагIа вола жа Іу Степан Пасмурнов волча, «Ермоловский» совхоза птичница Нина Олюнина йолча, Наурски района воккхагIа вола жа Іу Фома Плотников волча.

Уж сий дола, цIи хеза, йоккха опыт йола, говза мастераш ба. Республика кхай тIеи хьайбай боахамен болх беча дуккхача наьха гIулакх а хинна дIаэттай цар опыт. Цхьабакъда хIанз школаш яккхарца вай дергдар дикагIа болча болхлой говзал хьайбай боахамен кхай тIеи болх беча итташ болча наха планах Іомаяр да. Масала, Кагерманов Оалхазар волча Іомалуш укх шера 60 саг хургва. Царех хIаравар шин хана — дIайийнача культураштта гIулакх деча хана кхаь дийнахьи ялат чуэца хана диъ дийнахьи Іомалуш хургва.

ДикагIа йолча опыта школашка Іомабала гIоргба совхозий болхлой, колхозхой, звеньевойш, бригадираш, отделеней, фермай, боахамий кулгалхой, партийнин советскин органий болхлой. Іомалуча хана цар болх бе безаргба шоаш Іомаберашца цхьана звеношкен бригадашкен.

Декхар латт тIехьа а ца тетташ дикагIа йолча опыта школаш вIашагIтохарах, цу школашка ханнахьа Іомабала нах бахийтарах, Іомалуш баршта лерттIа чуIе моттиги кхы эша хьали хилийтарах.

Республика юрта боахама Министерство декхарийла я занятеш яра рекомендацешцен методически указанешцен школай кулгалхой Іалашбе, нах Іомабара балха тIахьожам лоаттабелга вIаштIехьдаккха.

Цу тайпара, дIайолаеннай дикагIа йола опыт йоаржаяра цхьаькха Іалаьмате дика форма. Партийнин советскин организацеш декхарийла я цу форман чIоагIга терко е, цу форма дикалах бизза пайда эцаргболаш новаторашта—хьехархошта мамогга новкъостал де.

Школашка Іомабенна цIабахача, шоаш Іомадаьр беседаш еш а болх беш а цар дIалургда шоаш бахийтача колхозашкен совхозашкен бIаьш болча шоай новкъосташка. Царех хIаравар, ше цIавахача, декхарийла ва ше Іомаяь керда опыти кердадари шоай кхашка, фермашка болх беш чехка юкъедоаладе. ТIаккха Іомадаьр пайдане хургда ССКП XXII-ча съезда сийна тIанийца социалистически декхараш кхоачашдара.

ХЬАЖКIАШТА ГIУЛАКХ ДУ ДЕШАРХОША

Советское яхача юртарча № 12 йолча ворхIшерарча школа дешархой производственни бригадаш шоаш лелае хьайцача 10 гектар йолча кхай тIарча хьажкIашта оасар даь баьннаб.

Цига болх баьб 5—7 классашкарча дешархоша. Берригаш а бригаде дакъа лоацаш 25 дешархо хиннав.

Къаьстта дика болх баьб хьажкIашта оасар деча Картоева Марема. Цо массайолча хана дийнахьара норма кхоачашйора. Дика къахьийгад 5-ча класса дешархоша Хашиев Османа, Картоев Махьмада, Яндиев Іисас, Стариченко Леняс, иштта кхьбараша а. Цар массанеша а шоай балха нормаш кхоачашъьчул тIехьагIа новкъостал даьд шоашца боахкача новкъосташта а.

Шоай хьажкIашта оасар даь а баьнна «Ингушский» совхоза новкъостал деш ба уж хIанз. Цхьабакъда, совхоза кулгалхоша йоагIача тайпара йоакхо яц дешархошта. Во вIаштIехьдаькхад царна хий хьатIаккхаьара гIулакх.

А. ПАРМАКСИЗ,
ВЛКСМ МагIалбика горкома школай отдела заведующи.

АГИТКОЛЛЕКТИВ—ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА

Гудермесски районерча «Дружба» яхача совхозо парте XXII-ча съезда яха йоаттIача тайпара накъа яхар дуьхьа лаьцача социалистически яьхьа а яьнна, доккхий декхараш тIаийцад.

ТIаийца декхараш кхоачашдар дуьхьа шерра къовсам баьржаб совхоза яхашка.

Дика вIаштIехьдаьха цIадоладир совхоза ялаташ чуэцара балхаш. Из болх бергболча наьха цика коллектив кийчъяьй совхоза партийни организаце. Отделенешка совещанеш а еш, комбайнераша, машинисташа, трактористаша, шофераша хьаьда декхараш тIаийцад. ХIара агрегато болх бергбола участкаш белгалъяьй, царна машинаш хьожаяьй. Кхашкарча станашка яхача кийчбу буфеташ яхкай. Къаьстта чIоагIа йоаяхо еш кийчъяьй цIе уголокаш. Цига ладувгIа радио я, хьашт-долчча юртбоахама дешах лаьца деша газеташ, журналаш, брошюраш да. Укхаза хан-ханнахьа арайоах ялаташ чуэцача хьалха латтараш бувцаш, цар балха опыт дIа-юха йовзийташ йола къахьегама листокаш. ХIаьта лозунгаша къахьегамхой тIахьох: «Даха доагIача тайпара накъа ГIорга вай ССКП XXII-ча съезда!», «Деррига низаш оарцагIдоахарца вай ялаташ чуэцара!», и. кх. дI. Цар тIахьехам хьаллацаб совхозерча дуьккача дикача наха. Из болх чакхбаккхара доккха новкъостал ду шоай болх цIена кхоачашбеш а наха юкъера агитмассови болх лелабеш а болча агитатораша. Ялаташ чуэцача беча балха тIа партийни организаце гIончий ба уж. Уж ба безам тIа а бахийта жкашкарча станашка цIе уголокаш кийчъяьраш, къахьегама листокаш арайоахараш, беседаш ераш, газеташ дешараш, дуккха кхыдола балхаш дераш. Керттердар да, ялаташ чуэцача хьалха латтарий опыт денна йоаржа а еш, балка тIа дика хьокхамаш дахара, сихагIа ялаташ чуийца дахара, ялаташ да доадайтара, доккхий хьувкъамаш дахар дуьхьа толаме къовсам лоаттабара комбайнерашта, трактористашта, шофераша, хьажкIаш лелаераша агитатораша новкъостал деш хилар.

Ялаташ чуэца доладалалехьа совхоза партийни бюроси отделеней парторганизацешен коммунистех, комсомольцех, парте боацача производстве хьалха латтарех бола дикагIа кийчбенна новкъостий юкъе а бахийта агитколлективаш чIоагI а йир, уж новкъостий лоархIамегIа йолча участкашка дIа а оттабир. Агитколлективана кулгалдеш волча совхоза партийни комитета секретара нов. Голубева а совхозерчеи отделенешкарчеи лакхерча гIулакхаш тIа болча болхлоша а агитатораша йовзийтар ялаташ чуэцара оттаяь план, балха нормаш, къахьегамах мах телара йола керда условеш, ихы тайпа материалаш.

Механизатораш балха ара а балалехьа агитатораша царна цIайовзийтар ялаташ чуэцаш деча балхашта оттаяь планаш, хIара балха йола нормаш, къахьегамах мах телара керда условеш, цIахайтар лоацчача хана а доа ца деш а ялаташ чуэцар мелла лоархIам болаш да. Цу гIулакхо дика оарцагIбаьхар механизатораш, шоашта тIалатта гIулакх бехкгокхаме хиларах, оттаяь балха нормаш тIехкхоачашъяр материальни гIойле йолаш хиларах кхетабир уж.

Ялаташ чуэцача хьалхарча деношка цхьадараш вIаштIехьдацар. Цхьабола механизатораш балхаца дика безам болаш баццар, браж йора, хIаьта цхьабола болхлой балха вIалла ара а балацар. Агитатораша, къаьстта а Оулейманова, бала боацаш дитанзар уж гIулакхаш. Цун ший къаьстта тетрадь да, хIара механизатора балха итогаши цикали язъяь ца Іеш, ялаташ чуэцача къаьстта белгалйоалаш йола цар приемаши шийна зеденна хIамаши, хIаьта иштта кхоачамбоацараши дIаяздеш, цо дикагIа йола опыт дIайоаржаю, массанена а йовзийт из. Юкъе йовкъаш а йоазкийташ мукх во хьоькхар комбайнера Мусаева, ялат Іо а ухийташ, хьувкъам лоьбойийтар, цо аьрдача хIара гектара тIара 9 центнер мара мукх балацар, цу участка тIара комбайнера Бухадиева хIара гектара тIара 11,6 центнер йоаккхаш хиннача. Агитатора Сулейманова Мусаевца доттагIалаг тIехь къамаьл а деш, цунна дIадовзийтар цун кхоачамбоацараш, дIахетавир из, нагахьа санна цо хIанз санна ялат чуэце хIара бIаь гектара тIара 200 центнер ялат паччахьалкхенга дIа ца кхоачаш дусаргIиларах а цо хьийгача кхих хIара яьккха центнер лоархIаш телаш бола мах лохлургIиларах а, Бухадиева болх мишта бу хьажа аьнна хьехам бир цо цунна. Мусаева дIайийцар шийна даь хьехар, балхацара ший гIулакхаш хийцар цо: шоллагIча дийнахьа денз 12 центнер яха ваьлар из, хIаьта цо чуийца яха цIена а хулар.

Совхоза шоллагIча отделене балха арабоалаш баццар Сакаев Рашиди Чикалов Хьусейни, хIаьта Абдуллаев фурашкаш тегаш вар. Агитатора Абусаидова чIоагIа болх бир тунеядцаьца лоаттабеча кхоьвсама хьакхъехьара РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумна Указ дIадовзийташ, цо дийцар, ханнахьа ялат чуэцар, хьажкIаш шекара свеклан кхеар, хIара болхлочо цу гIулакха хьега кхъ мелла лоархIам болаш да. Из болх цо бар бахьан долаш уж болхлой меттел, бераш долаш бола дуккха кхалнах а арабаьлар балха.

Ка бола ялаташ чуэцаш шоаш боллашехьа а, тIагIертта кхоьвсам лоаттабу совхоза къахьегамхоша хьажкIаш шекара свеклан хьувкъаяр дуьхьа. Дика гIулакх деш хьалхехеи 1500 гектара тIа дIайийна хьажкIаш шекара овеклан. Балха тIа къаьстта белгалъювл Гузуев Хьасана, Батаев Хьамзата, Насуханов Баче кулгалду хьажкIаш лелаерий звенош. Укхаза а шоай пайданера гIулакх деш ба агитатораш. ДикагIа йолча звеной балха опыт дIайоаржаю цар.

Ялаташ чуэцача боккха болх бу совхозеи ССКП райкомеи лектораша. Цар лекцеш еш ССКП ЦК январски Пленума решеней хьакъехьа, вай правительства арахьарча политика хьажъехьа, вай парте XXII-ча съезда накъа баха мохк мишта кийчлу дувцаш. Фельдшер волча лектора Н. Д. Лавренкос медицински дешаш дувцаш лекцеш еш.

Шерра пайда эц радиохи литературахи. 15 июне Н. С. Хрущева радио чу гIолла къамаьл дарах хоам хилар, хIаьта 16 июне Іурра агитаторашеи лекторашеи кхашкарча къахьегамхошта дийцар Советски правительствана керте латтачо даь къамаьл.

Культура болхлой а ух кхашкарча станашка. Массайолча станашка концерташ оттадир районни культура цIен агитбригадаша.

Совхоза партийни бюроси отделеней парторганизацешен кхетамца лелабу агитколлективайи агитаторийи болх.

С. ВАРЛАМОВ,
А. ЗАБИЯКО.

Хьокхаме къахьег агитатора

Надтеречни района «Надтеречный» совхозе дикагIа лоархIаш хьажкIаш лелаерхо ва Музыкаев Увейс. Укх шера массарел хьалхагIа йистеваьлар из 125 гектара тIа дIайийнача хьажкIашта де мел дезаш хинна гIулакх даь.

ХIанз массарел дикагIа толамаш а доахаш хьалхле лелаю Увейса мукх хьокхача. ХIара дийнахьа 47—48 гектара тIара ка бола ялат хьокх цо.

Дика механизатор хиларал совгIа агитатор а ва Увейс. Каст-каста балха мукъаваьннача хана вай мехкара а доазол дехьарча паччахьалкхенашкара а керда хоамаш дувцаш беседаш ю, газеташ журналаш деш, иштта кхыдола гIулакхаш леладу цо. Цу гIулакхо чIоагIа новкъостал ду балха нормаш тIехкхоачашъе, къахьегама дисциплина телха ца ейта.

Цул совгIа производстве хьалхара моттигаш лелаерий опыт ювцаш, дисциплина телхаеращца къовсам лоаттабара йола къахьегама листокаш арайоах совхоза кхашка, кхай тIарча станашка, иштта кхыйолча моттигашка социалистически тIахьехамаш тIадолаш лозунгаш плакаташ хьалтехад Музыкаева.

ХIанз совхоза кхыбола механизатораш санна ССКП XXII-ча съезда сийна хIара гектара тIара ялатийна лаьрхIа 65 центнер хьажкIаш чуэца тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара къовсам лоаттабеш ва агитатор-механизатор.

Р. МУРТАЕВ
ВЛКСМ Надтеречни райкома секретарь.

Оаха яздаьчох хиннар

Совнархоза председателе заместителе нов. П. Павлова хоам бу:

«Укх шера 15 июне арадаьннача № 48 (2569) йолча «Сердало» газета тIа непа техача «Къонача болхлой йоахо яц» яхача корреспонденце тIа Стройучилищера арахийцарашка шоай говзалах боаца болх байт, яхаш яздаьд.

Бакъда, царна Іан тIехь шоай говзалах бола болх ца хиларах цар кхыбола болх беш моттиг хиннилга.

ГIишлош ечеи гIишлой материалаш арахецачеи управлене къонача болхлой къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккха гIулакхаш ду.

Стройучилищешкара боагIача болхлошта, уж балха хьа ма ийццанге а, езаш барашта общежите моттигаш лу».

АХ ШЕРА ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ

Дика къахьегаш хьайоагIа Грознерча Центральни ремонтно-механически завода коллектив коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккхара. Ах шера план кхо ди хьалха, 27 июне кхоачашъяьй завода коллективо.

Къаьстта дика болх беш я механо-сборочни цеха коллектив. Цу цехе тайп-тайпара продукци хьаю, буровикашта керда техника а, цул совгIа юрта боахама машинаш а ю. Масала, юрта боахаме эшаш йола кхоь пастоприготовительни машин, трубаш тIайотташи тIера Іойоахаши йола «синхронни трубопогрузчик» яха ши керда машин яьй цар дукха ха йоаццаш.

Ах шера йола план цеха коллективо 10 ди хьалха, 20 июне кхоачашъяьй. Коммунистически къахьегама бригада сийлен цIи лелаеш я нов. В. Розенталь бригадир вола токарий бригада. ХIара дийнахьара норма 150—170 процент кхоачашъеш къахьег бригада членаша нн. Гейкина, Федичкина, иштта кхыбараша. Бригада членаша коммунистически хьисапе ийду алапи. Из миштад аьлча, шоаш хьаийдеш дола ахча цхьатарра шоайла дIа-юха денъ цар. Дика болх барал совгIа шоай кхетам массаза а ланхбу болхлоша. Цхьабараш сайрийнарча школе дешаш ба, вожаш техникумашка, институташка баха кийчлуш ба.

Иштта, шоай низ ца кхобеш къахьег В. Мацукатов бригадир волча слесарий сборщиний бригада членаша а. Буровикашта эшаш йола «МСП-2» яха механизмаш хьаеш ба уж.

Цехе шоай рационализатораш ба, масала, укх шин бетта болхлочо Пагасяна кхоь предложени еннай, хIаьта Мацукатова йиъ еннай. Заводе рационализаце хьакъехьа аттача яхьо хьалхара моттиг яьккхай цу цеха коллективо.

Р. ЦИЦКИЕВА.

Тха совгIаташ

ССКП XXII-ча съезда баха боагIача тайпара накъа балар дуьхьа баьржача патриотически болама юкъе а баха, съезд хьаелла ди тIаккхачалехьа бIаьш тоннаш планал совгIа мехкдаьтта даккха а семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъе а аьнна социалистически декхараш тIаийцад «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла мехкдаьттахоша.

Къаьнача скважинашка болх байтарца промысла цехашкеи бригадашкеи социалистически яхь а йоаржаяь, производственни толамаш даьхад мехкдаьттахоша — ханал ялх ди хьалха кхоачашъяьй ах шера план а ССКП XXIII-ча съезда сийна тIаийца социалистически декхараш а.

Дика къахьег скважинашта лаьттан кIаг ремонт еча болхлоша. Цар шоай балха нормаш массаза а 118—120 процент кхоачаш а еш новкъостал ду скважинашка болх дикагIа йайта, хIара скважине мехкдаьтта даккхара торонех пайда дикагIа эца, мехкдаьтта дукхагIа даккха.

Дика а барт тайна а къахьегаш я шоллагIча методех мехкдаьтта доахача цеха коллектив. Промысле доаккхача церригача мехкдаьттах 25 процент гарггадар цу коллективо доаккх.

Производственни заданеш дика кхоачашъю скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективо. Болх па беш сайца лаьттача итт совгIа йолча скважинашта 1961 шера дика ремонт а яь хIанзале а эзар тонн совгIа мехкдаьтта деннад цо промысланa.

Дукккача хана денз мехкдаьтта доахаш хьайоагIа къаьна скважинаш — промысле мехкдаьтта дукхагIа даккхара дола кхоачамаш да. 1961 шера цу кхоачамех пайда эцара тIадерзадаьд коллективо ший деррига низаш. Къаьнача скважинашка ши бIаь совгIа геолого-технически мероприяти чаах а яьккха, ши эзар тонн совгIа кхы тIа а мехкдаьтта даькхад цо. Уж кхоачамаш мел доккхий да ховрга № 53—25 йолча скважинага хьежача. Хий чудиллар бахьан долаш сеца, ремонт ярга хьежаш латташ дукха ха яьккхар цу скважино. Март бетта тоа а яь, болх бе йолаялийта из скважина хIара деннеи бийсаннеи кхоккха тонн мехкдаьтта тела йолаелар. Ужжамо балхаш а даь юхаметтаоттаяьча №№ 91-17, 33-8, 122-14 йолча скважинаша а промышленни мехкдаьтта тел.

Уж толамаш дахара керттера бахьан да къахьегам дика вIаштIехьбаккхар. Болх беш йолча скважинашта телемеханизаци яро дикка лоацйир скважинаша сеца латташ йоаккха ха, дукхка а дикагIа кхоачашъе яьлар скважинай балха технологически режим, хIаьта из бахьан долаш дикагIа пайда эца баьлар скважинашкарча мехкдаьтта даккхара торонех. Скважинашта телемеханизаци яр дика долга хьахьокх цо промыслана лоаттабу тIахьожам эргабаьккха хунцарои тIахьожам лоаттабу а производственни балхаш ду а болхлой производствана цхьаккха зе а доацаш дикка кIезигбе йиш хилийтарои. Промыслера производствои къахьегами керлача тайпара вIаштIехьбаккхаро къахьегама овсарле лаккхийр. Из бахьан долаш укх шера пхе бетта планах цаьрхIачуш 4,3 процент дукхагIа лаккъелар промысле къахьегама овсарле. Мехкдаьтта даккхара торонех пайда дикагIа эца, мехкдаьтта дукхагIа даккха.

Дика а барт тайна а къахьегаш я шоллагIча методех мехкдаьтта доахача цеха коллектив. Промысле доаккхача церригача мехкдаьттах 25 процент гарггадар цу коллективо доаккх.

Производственни заданеш дика кхоачашъю скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективо. Болх па беш сайца лаьттача итт совгIа йолча скважинашта 1961 шера дика ремонт а яь хIанзале а эзар тонн совгIа мехкдаьтта деннад цо промыслана.

Дукккача хана денз мехкдаьтта доахаш хьайоагIа къаьна скважинаш — промысле мехкдаьтта дукхагIа даккхара дола кхоачамаш да. 1961 шера цу кхоачамех пайда эцара тIадерзадаьд коллективо ший деррига низаш. Къаьнача скважинашка ши бIаь совгIа геолого-технически мероприяти чаах а яьккха, ши эзар тонн совгIа кхы тIа а мехкдаьтта даькхад цо. Уж кхоачамаш мел доккхий да ховрга № 53—25 йолча скважинага хьежача. Хий чудиллар бахьан долаш сеца, ремонт ярга хьежаш латташ дукха ха яьккхар цу скважино. Март бетта тоа а яь, болх бе йолаялийта из скважина хIара деннеи бийсаннеи кхоккха тонн мехкдаьтта тела йолаелар. Ужжамо балхаш а даь юхаметтаоттаяьча №№ 91-17, 33-8, 122-14 йолча скважинаша а промышленни мехкдаьтта тел.

Уж толамаш дахара керттера бахьан да къахьегам дика вIаштIехьбаккхар. Болх беш йолча скважинашта телемеханизаци яро дикка лоацйир скважинаша сеца латташ йоаккха ха, дукхка а дикагIа кхоачашъе яьлар скважинай балха технологически режим, хIаьта из бахьан долаш дикагIа пайда эца баьлар скважинашкарча мехкдаьтта даккхара торонех. Скважинашта телемеханизаци яр дика долга хьахьокх цо промыслана лоаттабу тIахьожам эргабаьккха хунцарои тIахьожам лоаттабу а производственни балхаш ду а болхлой производствана цхьаккха зе а доацаш дикка кIезигбе йиш хилийтарои. Промыслера производствои къахьегами керлача тайпара вIаштIехьбаккхаро къахьегама овсарле лаккхийр. Из бахьан долаш укх шера пхе бетта планах цаьрхIачуш 4,3 процент дукхагIа лаккъелар промысле къахьегама овсарле. Мехкдаьтта тонн яккхарга дIабода мах 4,7 процент лохбаро а къахьегама овсарле даккъяьро а, хIаьта иштта производственни процессашта механизаци яро а ухх шера пхе бетта 40 эзар сом паччахьалкхен ахча кходи.

Цунах хетта ала дезаш да рационализаторашеи изобретателашеи а чIоагIа къахьийга хилар. Укх шера цар еннача 135 рационализаторски предложенех 78 производствана балха юкъе а йиъ, 76 эзар сом пайда баьь.

ХIанз, СОБП XXII-ча съезда накъа баха кийчлуча хана, къаьстта чIоагIа яхь яьржай промысле коммунистически къахьегама бригадаши ударникаши яха цIи яккхар дуьхьа. Коммунистически хьисапе даха а болх бе а яха «девиз» промыслерча хIара болхлочун саккхетам чу тIа-тIа дукхагIа кIоарглуш а чIоагIлуш а латт.

Тайп-тайпарча дешара заведенешка деша а ухаш, шоай говзалаш лакхъю промысла мехкдаьттахоша. Дукхка болхлой ба хIанз мехкдаьтта техникумеи институтеи тайп-тайпарча курсашка а болх беча кагирхой школашка а дешаш. Дешари болхи цхьана тар а деш, сайрийнарча политехникуме дешаш ба операторашеи Авакян, Фролов, слесарь Абдуллаев.

Мехкдаьттахоша керда доккхий дежкхараш тIаийцад: шера йола мехкдаьтта даккхара план 15 декабрь тIакхачалехьа кхоачашъе, хIаьта ССКП XXII-тIа съезд хьаелла ди тIаккхачалехьа планал совгIа 3500 тонн мехкдаьтта даккха.

Промысла цехашкеи бригадашкеи чIоагIа творчески болх болабеннаб тIаийца декхараш шоаш лаьрхIача ханна кхоачашдар дуьхьа. Мехкдаьтта да луш сеца кхинна къаьнара скважинаш пайда эца йолайолийтаргIйола керд-керда торонаш лехаш ба мехкдаьттахой. Дика къахьег мехкдаьтта доахача операторашеи Бровченкос, Асиханова, Михайлецкаяс, Кудозова лаьттан кIал ремонт еча операторашеи Козлова, Байгироева, Тереща, кхычар.

Хьалхарча ах шера даьха толамаш лох а ца долийташ, ССКП XXII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта, тIа-тIа дукхагIа мехкдаьтта лахара темпаш сов а йоахаш, керда производственни толамаш доахаргда «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла мехкдаьттахоша, къахьегама совгIаташца накъа гIоргба уж парте съезд хьаеллача денна.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефта» НПУ телемеханизированни промысла керттера инженер.

Халкъа образоване болхлой совещани

Укх деношка Грозне хилар школай директорий, ГорОНО, РайОНО заведующей республикански совещани. Цига республика школаш дешара кердача шера кийчъеш беча балхах йола доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра заместитела нов. Умарова.

Ше еча докладаца къоаггадаь белгалдаьхар цо дIадахача дешара шера даь балхаш а царца хинна кхоачамбоацараш а, хIаьта дIахо йодача хана балха юкъера цу тайпара кхоачамбоацараш дIадахара гIулакхаш а дийцар докладчика.

Доклад чакхъяьннначул тIехьагIа совещане къамаьлаш дир Грознерча ГорОНО заведующе заместитела А. Ларионовас, Советски райОНО заведующе нов. Макалова, Гудермесерча школа-интерната заведующе нов. Шлычковас, Ачхой-Мартановски РайОНО заведующе нов. Акименкос, Каргалински районни школа директора нов. Радченкос, иштта кхычар.

Совещане белгалдаьхар укх шера а тIадоагIача шерашка а вай республикера школьни учрежденеш махулла сихагIа гIишлош еча управленеша хьалъяь яха езилга. ХIаьта хьалхагIа ходенна кхоачамбоацараш кхы хила йиш йоацилга, вай республике наьна мотт дикагIа хьеха безилга. Цу гIулакха школай директораша, ГорОНО кулгалхоша къаьстта терко тIаяхийта езилга.

Совещане къамаьл дир ССКП Нохч-ГIалгIай обкома Іилмайи школайн отдела заведующе нов. Новиковас.

Т. КЕРИМОВА.

Камчатка ударни стройке

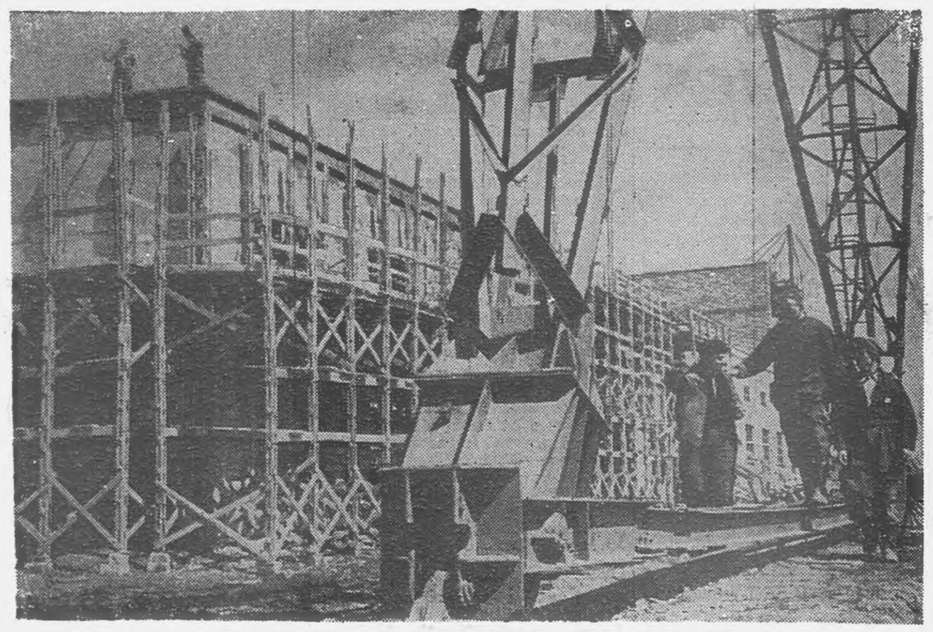

Петропавловске-Камчатске хьалъеш латт острова тIа эгтара хьалхара гIишлой индустре комбинат. Из хьалъю «Камчатрыбстрой»-преста. Йоккхача панелех цIенош деча завода кертера корпус ер шу йистедоаллаш болх бе йолалургIья, хIаьта планах 1962 шера мара болх бе йолаяла ягIацар из. Цига хьаергIья 48 квартирах лаьтта цIенош хьадара эца йоккхий панелаши кхыйола оалхаллаш.

Сурта тIа: йоккхача панелех цIенош деча завода хьалъеш латта кертерча корпуса оадни.

Ю. МУРАВИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Совхозий партийни организацей тешаме гIончий

ССКП Уставо производственни торговни предприятей, колхозийи совхозийи юхьхьанцарча партийни организацешта бокъо еннай администраце беча боахама балха тIахьожам лоаттабе. Цо предприятей болх тоабара бола цар лоархIам а бехкгокхам а лакхбу. Цхьабакъда, практико хьалъеккад, администраце беча боахама балха тIахьожам лоаттабе аьнна шоашта еннача бокъонах дуккхача юхьхьанцарча партийни организацешта пайда эцаш ца хилар. Хьалха кхинна тIахьожама организационни формаш ССКП XXI-ча съездо оттадьча декхарашка хьежжа яцар. Производственни планаш кхоачашъяра итогий хьакъехьа боахама кулгалхошка ла а дийгIе чакхбоалар тIахьожам дуккхагIча хана, хIаьта предприятей балхацара дуккха лоархIаме дешаш партийни организацешта па зуьш дусар.

Цу доллача хIамай лоархIам а баь, ССКП ЦК 1959 шера 26 июне соцам бир «Производственни торговни предприятей юхьхьанцарча партийни организацешта юкъе предприятей администрацеша деча боахама балхашта тIахьожам лоаттабара йола парторганизацей бокъо чакхйоахарийола комиссеш вIашагIйохкара хьакъехьа». Юхьхьанцарча партийни организацей бехкгокхам лакхбар дуьхьа ССКП ЦК декабрьски (1959 ш.) Пленумо из соцами комиссей хьакъехьара положенни совхозий партийни организацеш а чулоацаш хийла аьнна оттадаьь.

Администраце беча балха тIахьожам лоаттабара йола юхьхьанцарча партийни организацей бокъо чакхйоахарийола комиссеш вIашагIйохкара хьакъехьа ССКП ЦК баьча соцамои комиссей хьакъехьарча положенеи къаьтта белгалъяьхар тIахьожам лоаттабара йола организационни формаш, дуккха партера нах цунна юкъеоза йиш хилийтар, тIахьожам лоаттабара гIулакх тоадир.

ССКП ЦК соцам арабаьннначул тIехьагIа вай республике тоъал дуьхьа болх баьь комиссеш вIашагIйохкаш. Юхьхьанцарча партийни организацешта 538 комиссеи вIашагIъеллай, царех 333 промышленни предприятейи гIишлой парторганизацешка а 100 комиссеи совхозий парторганизацешка а.

Щенхаштта уйла яьй партийни организацешта партеи правительствеи директиваш бокъонца чакхъяха ховрг долча болхлошта, гIулакхерча наха, инженерно-технически болхлошта юкъера дикагIа кийчбенна, шоаш хьалаьца никъ дIачакхбоаккхаргболаш, хьинарегIа бола коммунисташ хьакъоастбара а уж комиссешта юкъе харжара а. Комиссешта юкъеоазаIаш 2331 саг ва, царех 1067 болхлойи 760 юрта боахама специалисти ва. Комиссей членаш — уж ба паччахьалкхени халкъеи хьашташ «Іоаргга кхетадеш, кхоачамбоацарашца а паччахьалкхен дисциплина телхаеращца а машар хурбоацаш, партийни эхь доадергдоацаш, паччахьалкхен хьашташ телхадеш хуле тIехбаргбоацаш, кхоачамбоацараш кхайла кхухьаргдоацаш бола новкъостий.

Дуккхача совхозий партийни организацешка вIашагIъехкай производство дегIайоалаяра а паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йохкара а планаш кхоачашъяра, продукци дикагIа хилийтараи из яккхарга дIабода мах лохбараи, юртбоахама техникаш пайда дикагIа эцараи совхозни производствана механизаци яраи, механизаци хьалха латта методаши юртбоахама производствана юкъехьхьараи, лаьттаех пайда дикагIа эцараи лаьтта леладара культура лаккъяраи тIахьожам лоаттабертбола а кхыйола а комиссеш.

Юртбоахама производства хаьддача участкашта тIахьожам лоаттабу комиссеш вIашагIйохкаро юхьхьанцарча партийни организацешка йиш хилийтар предприяте администраце балхах сихагIа кхета, производство хIоаргагIа Іомае, керда пайда эцанза йиса торонашни кхоачамаши гучадаха, планашни цекхараши кхоачашдара новкъарленаш еш дола гIулачхаш дIадаха, партийнии паччахьалкхени дисциплина цIена кхоачашъяйта.

Хьожаргда вай халача балха процессашта тIахьожам лоаттабеча Гудермесски совхоза парторганизацерча комиссеча. 5 саг ва комиссена юкъе. Цун председателалла хержар дика опыт йола механик, совхоза къьнара болхло нов. Шерстюк, членалла хержар хьакхарч лелаеча ферма заведующи нов. Загоруйко, тракторно-полеводчески бригада бригадир нов. Батаев, шофер нов. Шамурзаев, персональни пенсионер нов. Гречкин. Хьайбай фермашка механизаци яра цош бокъонца Іома а даь, дуккха пайдане предложенеш елар комиссе. Партийни бюроси боахама кулгалхошеи хьал а лаьца, уж предложенеш чакхъяха болабелар. Лоацача хана механизаца ферме доахан деттача, доакъар, кий телача, кхо доаккхача а. Лакхуьлача а. Болхлоша гIад а баха хьаллаьцар, оборудовани хьакхачарга ца а хьежаш, тховнаца боаллача наькъа оборудовании кхо аракхуьха транспортери воай низашца кийчъергIья вай, аьнна комиссе енна предложени.

Гудермесски района «Дружба» яхача совхозе болх беш ши комисси я: №1 — юкъарча хьайбашкара йоаха продукташ лакхъярга хьожаши вож — юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарга хьожаши. Комиссешта юкъе 10 коммунист ва. Царна кулгалду юртбоахама специалисташ болча новкъосташа Бакалдинеи Ермолаевеи. Хьайбай а лаьттанцарча а боахамашкара цIенхаттара кхоачамбоацараш гучадаьхад комиссеша.

«Надтеречный» яхача совхозерча продукци яккхарга дIабода мах лохбараи деш дола балхаш дикагIа хилийтараи тIахьожам лоаттабеча комиссе (председатель нов. Нурадиев) гучадаьккхад цхьаболча совхозеи отделенейи кулгалхошта социалистически рузкъа лечкъадар ховш хиннилга, из бахьан долаш совхоза доккха зе хулаш хиннилга. Комиссе еннача предложенех партийни собране совхоза директора тIадиллар совхоза рузкъа лечкъадара бехке бола нах балхара дIабоахилга а бехкгокхаме озилга а. Цу комиссе гучадаьккхар цхьаболчо учетчикашеи кхыча бехкгокхамерча балхаш тIарча нахеи 28 эзар сом па даьча балхашта яздаь хилар. Из гучадоаккхаш оттаяь материалаш партийни бюрос йийца а йийца, совнагIа ахчаш яздара бехке барашта таIазараш дир.

Дувца йиш йолаш дуккха дика хIамаш да Грозненски района совхозий партийни организацешкарча комиссей балхаца.

Цунца цхьана дукха кхоачамбоацараш а да комиссей балхаца, парте райкомашеи юхьхьанцарча партийни организацешен царна кулгалдеш беча балхаца. Цу кхоачамбоацарий жерттера бахьан да, цхьайолча партийни организацешта комиссей членаши председателаши цIенхаштта хьожаш хержа ца хилар. Балхах ца кхеташ бола новкъостий комиссешта юкъе ахийта моттигаш а я. Ачхой-Мартана района Самашкински совхозе хьалха латта опыт производствана юкъеяьхара тIахьожам лоаттабеча комиссе председателалла хержача нов. Иванова ший етт, совхоза долга ховшше а жа хьа а йийца царех хийцаб.

Цхьайолча парторганизацешка комиссешта кулгалде оттабаьь шоай балха шоаш тIахьожам лоаттабе безаш бола коммунисташ. Масала, «Самашкинский» яхача совхоза парторганизаце цхьан комиссена керте латт воккхагIа вола агроном нов. Харламов, Шалински совхозе комиссена кулгал деш ва воккхагIа вола агроном нов. Ильин, Шалински района «Джалка» яхача совхозе техникаш пайда дикагIа эцара тIахьожам лоаттабеча комиссе керте латт воккхагIа вола инженер нов. Митин. Уж тайна моттигаш дуккха а я.

Цхьайолча партийни организацеша нийса вIашагIъехкаяц комиссеш. Наьсарен района «Назрановский» «Октября 40 шуи» яхача совхозашка, Гудермесски района «Джалка» яхача совхозе, дуккхача кхыча совхозашка а цхьацца комисси мара вIашагIъеллаяц администраце беча боахама балха тIахьожам лоаттабара. Фу хул цунах? Цунах хул, парторганизаце шийна тIера деррига гIулакхаш комиссена дIатIа а дехке, совхозни производства лоархIамегIа йолча участкашка администраце беча балха тIахьожам лоаттабе ца а могаш из юсилга.

Комиссеш сов дукха вIашагIъехкаш моттигаш а я. Цхьащайолча моттигашка социалистически декхараш кхоачашдарга хьожаш йола комиссеш вIашагIъехк. Из гIалат да. Комиссе тIахьожам лоаттабе безар-м декхараш тIаийцача ерригача коллектива болх а боацаш, администраце болх ма бий.

Дуккхача партийни организацешка партийни бюрошеи парткомашеи кулгал во ду комиссешта. Из бахьан долаш цхьайола комиссеш болх беш яц. Масала, шоаш вIашагIъехкача дийнахьа денз цхьаккха а болх беш яц Шалинскийи района «Шалинскийи» «Джалкеи» яхача совхозашкара комиссеш. Наьсарен района «Октября 40 шу» яхача совхозера комисси ехай, хIаьта Наурски района Ленина цIерахча, «Советская Россия», «Победа», «Терский» яхача совхозашка форманна вIашагIъехкай уж, мадарра аьлча болх беш а яц.

Цхьайолча комиссеши партийни бюрошеи могийт паччахьалкхе Іехаяр, къайлагIа хIамаш леладар, боахама планаш кхоачашъярах оттаяьча отчеташ тIа ца даь хIамаш яздар. Иштта моттиг хиннай Урус-Мартана района «Горец» яхача совхозе. Партийни тIахьожам боацийта а ховш, совхоза кулгалдеш хиннача Иноземцева доаца сий даккха гIерташ паччахьалкхен отчеташ тIа харц хIамаш яздаьд, хIаьта партийни организаце чакхдувлийтад уж. Парте обкома бюрос партера дIаваьккхар Иноземцев, партийни организацена тIадиллар администраце балха лоаттабеш бола партийни тIахьожам чIоагIбелга.

Комиссеша тела предложеш хьал ца лоацаш, цар яхачун лоархIам ца беш, комиссей членех боахама балхаш кхоачашдеш бола болхлой мара ца лоархIаш бола боахама кулгалхойи партийни бюрой секретараши кийклу. Иштта гIулакхаш леладу Гудермесски района «Джалка» яхача совхоза партийни организаце секретара нов. Ивановеи цу совхоза директора нов. Травкинеи. Комиссе гучадаьха совхозера кхоачамбоацараш дувцаш комиссе председатела нов. Быстрицке деча къамаьлага ладувгIа ха корагIаш царна.

Цхьайолча парткомашеи парторганизацей бюрошеи, комиссеш вIашагIа а ехка, цар балха кулгал во ду. Из бахьан долаш комиссеш харцахьарча наькъ тIа йоал, кхоачамбоацараш даяздарца кхоачамбу шоай балхах, къаьстта орган а хиле дIаотт, парт-организацена хьалхара гIулакхаш леладу, цхьа доал доацача доаккх гIулакх. Комиссей балхацара уж тайна методаш харцахьа я, партийни организацена нийсса болх дIахьош йола цхьаьькха орган хулийт цар комиссеех.

Комиссей балхацара уж а кхы а кхоачамбоацараш дIадаха деза. Семилетка ханал хьалха кхоачашъяр дуьхьа лоаттабеча кхоьвсаме комиссеша жерттера дакъа лоацаргдола гIулакх де деза. Комиссей болх денна новкъа баха беза партийни комитеташеи парторганизацей бюрошеи. Комиссей болх мамогга тоабелга, цар хьинар совдоахилга партийни организацей лоархIамегIа дола декхар да.

ХIанз юхьхьанцарча партийни организацешка партийни бюройи парткомийи отчеташи хоржамаши хул. Коммунистий собранешка дукхагIа бувца беза комиссей болх, цар балхацара кхоачамбоацараш гучадаха а уж дIадоахаргдола наькъаш лаха а деза. СовнагIа кхы тайна партийни тIулакхаш тIадехка мегаргдац комиссей членашта, производства хьаддача участкашта тIахьожам лоаттабертбола дешаш Іомаде йиш хилийта еза царга.

Г. СКЛОКИН,
ССКП обкома парторганий отдела заведующе заместитель.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 2 июль. 1961 шу.

ЯЛАТ ЧУЭЦАШ ЛАТТ

Грозненски района «Советская Россия» яха колхоз 17 июне йолаеннай ялат чуэца. Укх шера цун чуэца дезар 668 гектар кIа, 54 гектар мукх, кхы тайпа ка бола ялаташ да. Из дика ялат ханнахьа а ца дойташ а чуэцара эшаш йола ерриг торонаш я колхозага. Ялаташ чуэцача дика къахьег комбайнераша Асхабов ХIарона, Чучаев Нурде, трактористаша Басханов Шаруде, Мадаев Адама, шофера Тарамов ЯрагIе. Цар дика болх барах цIе вымпелаш еннай царна.

Цхьабакъда, цIенхаштта уйла а яь, ялаташ чуэцара кийчбеннабац колхоза кулгалхой. Ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча деношка гучадаьлар комбайнашта ремонт дика яь ца хилар. ХIанз из бахьан долаш цхьацца оатхал тоаеш, сеце латташ массехк сахьат доаккх агрегаташа. Соахка хиннача гIалатий лоархIам а бан, кийчъяьяц ялаташ чуэцаргдола техника укх шера колхоза механика нов. И. Г. Ананьева.

Колхозе ка бола ялаташ чунийца довларца ча хьагул а деш аргIаш ду, хIаьта укх денношка цига доакъарийна лаьрхIа шозлагIа культураш дIае йолаеннай колхаз.

Кхашкарча станашка общественни кхача кийчбу, массово-политически болх бу, къахьегама листокаш араюьл.

Шеко яц механизатораша шоашта тIадиллача декхарех лоархIамбергхиларах а ССКП XXII-ча съезда уж дикача къахьегама толамащца накъа гIоргхиларах а.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

1959-ча шера денз Первомайски района Орджоникидзе цIерахча колхозе Iаьсий леладеш я Оздоева Хьамсат. Укх шера цхьаккха а ца долийташ бIаьннел совгIа Iасилг хьалкхедаьд цо. Дика гIулакх ду Оздоевас ше леладеча Iаьсашта.

ХIанз хьамсарча парте XXII-ча съезда сийна докхий декхараш тIа а ийца хьинаре къахьегаш я Хьамсат.

СУРТА ТIА: Хь. Оздоева.

С. Хакиева сурт.

ДИКА КИЙЧО ЯЬЙ

Укх деношка республика массайолча районашка ка бола ялаташ чуэцаш латт.

ХIаьта Сунженски районе «Заветы Ильича» яхача колхоза кхашка кIа кхачаш латт. Укхаза ка бола ялаташ чуэца болалургба укх деношка.

Колхозе 110 гектара тIа дIайийнай гидуаргаш. Дика хиннай уж, кIана аьлча оасар а кхы мел эшар а ханнахьа даьд царна.

Укх шера хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе йийнаяр колхоза къахьегамхоша, хьатIаяьнна хьажкIаш IалаIьмате дика хиннай.

Дика гIулакх ду колхозе хьажкIашта а кхыча дIайийнача культурашта а. Масала, парте Сунженски райкома секретара нов. Попова йоах, укх колхозербар мо мукх, Сунженски района цхьанна а колхозе хиннабац. Мишта карагIдаьннад царна уж дика гIулакхаш?

Цкъа-дале, колхоза кулгалхоша дика вIаштIехьбаьккхаб къахьегамхой болх. Цул совгIа колхозе дика тел агитационно-массови болх а. Колхозниклий шоай радиовещани я. Цу радиоца хIара сайрийна колхоза кулгалхоша а, дикагIа болча колхозникаша а къамаьлаш ду. Шоай къамаьлаца цар белгалдоах кхоачамбоацараш, дIахо де дезараш.

Дика къахьегаш ба нов. Белхароев бригадир волча полеводчески бригада членаш. Масала, Боков РаIасий 72 шу даьннад. Ше болх барал совпIа кхыбарашка а пертпIа болх байт цо. Иштта, шоай низ ца кхобеш къахьег Х. Булгучева, Б. Белхароевас, У. Евлоева, Л. Галаевас, С. Богатыревас.

О. ГАДАБОРШЕВ,
тха собкор.

Республика юрта боахама рационализаторашта карагIдаьннараши цар декхараши

ССКП Центральни Комитета январски Пленумо белгалдаьккхар дIахо йодача хана юрта боахам деттIаболабара гIулаккхаши, хьайбай боахаме долча халача балхашта комплексни механизаци электрификаци яра приемаши.

ХIанз вай республика юрта боахама болхлоша цIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа къахьег юрта боахама продукташ дуккагIа яха, эттара хьалха дулхи шуреи а йолаш.

Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи хьайбай боахаме деча халача балхашта комплексни механизаци ю. 1959 шера вай республика рационализаторашца хьайбай боахамерча балхашта механизаци яра даькъе шера 170 эзар сом (къаьнарг ахча) пайда луш йола 20 предложени мара еннаяцар, хIаьта 1960 шера цар елар шера 1,5 миллион сом совгIа пайда луш йола 100 предложени.

1961 шера ялх бетта даьча лоарсIамех рационализаторзша шера 200 эзар сом пайда лургбола 90 предложени еннай.

Рационализаторашцара болх дика кIаштIехьбаьккхаб Грозненски шурий совхозе. Цига вIашагIа а елла болх беш я 100 саг юкъе вода рационализаторийн изобретателийн общество. Дукха предложенеш еннай, балха юкъе а йоалаяьй цу обществас. Цу предложеней кертера лостам ба хьайбай боахама халача балхашта механизаци яр. Рационализаторашца шоаш хьа а яь болх бе йолаялийтай доакъар дуллар, пастоизготовитель, кхийшкара кхо дIадоаккха приспособлени оттаяьй «Беларусь» яхача трактора тIа, кхай тIа кхо дIаккхухьаргдола тракторни соалоз яьй, трактора новкъосталца из Iодоаккхаргдола механизм а яьй.

№ 1 йолча Шурий совхоза рационализаторашца дика толамаш даьхад хьакхий товарни ферме доакъар кийчдара а из хьакхарчашта дIадаспара а балха механизаци еш. Из керда хIама юкъе дар бахьан долаш цхьан свинара ший новкъостаца 1300 хьакхонна гIулакх де йиш хилар, 7 саг балхах мукъа а воалийташ. Цу совхоза рационализаторашца шоай низаца хьайир доакъар вIашагIиъедеш а цул тIехьагIа дIоаждаь доакъар хьайбашта дIалуш а йола хIама. Шоай шефаша материалашца новкъостал а деш, цар хьайир хьалха яьчул йоккхагIа йола доакъар вIашагIиъеду кхы а ши хIама. Цу чоалхане йоацача механизаце йиш хилийтар ишттал йола хьакхарч цхьан свинарага шийца подсобни болхло а волаш кхабийта.

Коа тIара оалхазараш леладеш деча халача балхашта механизаци яьй Ермоловски совхоза механизаторашца. Цар комплексни механизаци яьй 10000 оалхазар леладеча кхий чу деча балхашта. Цу балхех да: доакъар дуллача хIаман тIа доакъар тIадоттар, доакъар диллар, оалхазарашта кхий моладар, кхий цIендар. Уж балхаш деш йола еррига оборудованин приспособлени шоай низаца хьаяьй рационализаторашца.

«Красноармейский» совхозе дика чакхъяьккхай хьакхарчашта доакъар кийчдеш, доакъар луш, кхий чура кхо дIадоаккхаш деча балхашта яь механизаци, хьа а яь болх беш я антибиотикаш еш йола цех.

Цу дерригнеша а йиш хилийтар хьайбашта гIулакх дарга дIайолха расходаш лоархIам боллаш кIезигье а совхозо йоаккхача продукцега дIабода мах лохбе а.

Къаьстта хала болх бар хьайбаш лувчадар. Цу балха яь механизаци ящар. Маркхал чуболча кIоаза чу чулехка дезар хьайбаш. Iочудовла ца тугаш дукха етта езаш хулар царна, кулгашца Iочутетта дезар. Ишттал Iазап тIа а оттадаь, лувчадаьчул тIехьагIа деттача доахана шура лаьгIойра.

«Староюртовский» совхозе лаьрхIа майда а яь, насос йоалла душ оттаяй хьайбаш лувчаде.

Доахан дIачулоахкача яь баьде помещени я. Атта чулоахкалу цу чу доахан, хIаьта кIоаза чу лувчадеш кинначул дикагIа а лувчалу.

ХIанз вай колхозийн совхозийн рационализаторашца боккха болх бу хьайбай боахамерча балхашта механизаци еш.

«Дружба» яхача совхозе укх шера хьайбай боахаме деча балхашта механизаци ергья къаьстта аьлча кхийшкара кхо дIадоаккхаш транспортераш хургьа, электрификаци ергья доахан деттара, кий моладара, доакъар диллара. Цу балхашта йоагIаш йола документаци кийчъеш латт.

Хьайбай боахамерча халача балхашта механизаци еш доккха новкъостал ду колхозаштен совхозаштен вай республика промышленни предприятеша. Масала, ПРМЗ болхлой коллективо совхозашта пастоизготовителаш кийчъе декхар тIаийцад, кийчъяьча пастоизготовителий хьалхара парти совхозашта цIа а кхыйтай. Цу заводо декхар тIаийцад юрта боахаме фермашкара кхо арадаккха а, из кхай тIа цIадахьа а, хIаьта ишшта доакъар тIакхахьа а чIоагIа эша 50 тракторни соалоз е.

В. БЕЛОУСОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а совхозий Управлене воккхагIа вола инженер.

Эрсий къаьнарча поэмана баь керда тохкам

Кепа теха арабаьннаб нохч-гIалгIай Iилмахочо Д. Д. Мальсагова язбаь «Игора полках аьнна дош» яхача поэмана юкъера» цхьайола кхетаянза йиса моттигаш» ювцаш бола болх. Советски Iилмахой — литературоведийн филологийн уйла чIоагIа тIаэзар Д. Мальсагова книжко. Иштта хила доагIаш а да из: дунен искусствана юкъе хиннача эггара тамашийнагIа долча цхьан хIаманна— «Игора полках аьнна дош» яхача турпалерча поэмана — XII-ча бIаьшера хиннача эрсий къаьнарча поэзе дикача памятника — хетадаь да из.

Д. Мальсагова книжка чIоагIа лоархIам болаш да эггара хьалха «Игора полках аьнна дош» яха поэма бакъ йолга цо цIаькха а хьахьокхаш хиларах. Цул а совгIа, из чIоагIа лоархIам болаш я кавказски халкъий Малхбоалехьарча славянашца гаьнна хьалха денз айхха бувзамаш хинна хилар цо бакъдеш хиларах а. Нийсача методологически принципах язбаь ба из болх. Iилмахочо ларде лувц Къулбехьен-Малхбоален Русь гаьнна хьалхарча замалахь денз Кавказаца бувзам болаш хинна хилар, хIана аьлча дохкар-эцар ду нах лийнна Китаера, Индера, ЗIамигача Азера Малхбузен Европе а Волга, Дона, Дуная кхаччалцен кхы дIахоп долхаш хинна доккхий наькъаш XV-ча бIаьшеренга кхаччалца йолча хана Кавказа юккъе гIолла чакхдоалаш хиннад. Уж долла хIамаш шоай наькъаца лоаман халкъийн малхбоалехьарча славянийн историна, этнографена, метта юкъе даха дезаш хиннад. Метташ вIаший нийсдарца тохкам беш лоаман халкъаша ледаьча метташкарча къамий дешашка а хьежа, Д. Мальсагова кердагIа бола никъ хьех «Игора полках аьннача деша» юкъера «баьде» моттигаш оалаш йола кхетаянза йиса моттигаш тахкара. Цхьабакъда, поэма авторал совгIа, къаьстта уйла тIаозаш цхьаькха цхьа саг ва — половцаша плен вигачара водаш Игора новкъостал даь вола половчин Овлур.

Бакъда, половчина шийна чIоагIа кхераме хIама даьд, нагахьа санна из бокъонца половчин хиннавале: ший тайпана кхераме а ма́гаш дола гIулакх даьд цо. Аьлча а, тайпа доацаш хинна хила мегаший из? Половцаш тIакхоачалургбоацаш хинна хила а мег цун тайпа? Д. Мальсагова белгалдоаккх Овлура цIи — поэма тIарча ерригача цIерашта юкъе хувцалуш из цаI мара ца хилар. Ипатьевски летописа тIа Овлурах Лавор а Лавр а аьннад, Татищева Лавер йоах цунах. Вовзанза волча княза Игора новкъоста цу цIерех нийсагIа яр малагIа я хар духьа уйла е мегаргIойлаш да. Бакъда, Лавр, Лавор, Лавер яха цIераш эрсий лерго дукхагIа тIаэцаш йолга, хIаьта а, походе юкъе ше дакъа лоацаш хиннача поэма авторо яхар лоархIамегIа да. Половчин дика вовзаш хиннача цо массанечул а нийсагIа йоах из цIи — Овлур. Д. Мальсагова хьахьокх, из цIи Нохч-ГIалгIай мехка лоаман моттигашка хIанз а йолаш хилар: Шолжа йисте Іовлара гIала» яьгIа моттиг я, гIалгIашта йовзаш цIи я Іовлург Дошлакъий-Юртарча Іовлурга-наькъан дьа да, Аьлти-Юртара Мальсагов Іовлурга Інса «ГIалгIай-эрсий словара» тIа М. Г. Ужахова белгалдаьд, Іовларг — маIача сага цIи, Іовлурга-наькъан — тайпан цIи, Іовлар — Іаьхар, и. кх. дI. хилар.

Цу цIера маIан бокъонца гуш да: из «Іай баь Іаьхар ба», нийсагIа аьлча из да субстантивранни прилагательни «ссзимний», «иззимний», вешта аьлча «Іай денз хьабола» яхилга —гIалгIаша бусалба ды тIаэццалца йолча хана, вешта аьлча XIX-ча бIаьшерен дезткъларча шерашка кхаччалца дукха яьржа хиннай «Іовлур» яхача деша маIан долаш йола цIераш.

БоагIаш баь соцам ба ер рецензи язъеш бола болх язбаьча авторо бер,— поэма тIара Овлур яхар вайнаьха саг хила тарлу. Игора новкъостал де цун безам хиларо хьахьокх, Овлура нана, Татищева яхачох, эрсе хилар, хIаьта наьна тайпа лоамароша массаза а лоархIаш хиннад, цул совгIа, княза тешамегIа вола новкъост хиннав Овлар (лоамашка VIII-ча бIаьшере баьржаб кераста ды, дукхагIа Тмутараканага гIолла баьржа хила а мег). Из хьахьокх, Игора новкъостал дарах ший тайпанна а дезалашта а хIама тIаккхоачаргма дий аьнна Овлур кхийра ца хиларо а: Овлура тайпа половцаш тIакхоачалургболаш хиннадац.

Цу тайпара, цIаькха а бакъду малхбоалехьарча славяний ерригача Кавказаца айхха бувзамаш хинна хилар. «Овлур» яхача цIера маIан а из хьадаьнна моттиг а гучаяккхаро йиш хулийт поэма бакъ хилар хьахьокха, хIана аьлча XVIII-ча бIаьшера летописа тIа нийслуш йола Лавор яха цIи из яккха еззача тайпара йоаккхалургйолаш хиннаяц. Цу гIулакха ха езаш хиннай вай деношка мара гучаювла ца йолаенна, хIанз а йизза гучаяланза йола, кавказски меттайн малхбоалехьарча славяний Кавказацарча халкъашца хиннача гIулакхийн омалаш». Цхьабакъда, поэма тIара «баьде», ца кхетаеш йола моттигаш ерригаш а хиннаяц харцахьъяьха. Цхьацца дола хIамаш вай кхетадац, вайна уж ца довзандаь.

Д. Мальсагова ший тайпара йоаьх поэма тIара ер моттигаш: «Гаьн тIа Іехаш ягIа див «хIанз лаьтта Іочтоссаелар Диві». Лаьтта чутоссалуш йолча Дива сурт хьахьокха гIерташ шоай мел йолча торонех пайда нийца баьннаб поэмана тохкам баьраш: цхьабараша пирсаьний маIанца «Диваш», шайтIаш лоархIаш хиннай уж; вокхар — даьла цIи я из яьхад. Дивах бов, йилбаз, русалка, юххера а тушола котам оалаш хиннад, хIана аьлча къулбехьарча славяний меттала див — удод яха оалхазар да.

Цхьабакъда, моллагIча тайпара дувце а, бокъонца нийса лархIа йиш йолаш дац из, дукхагIча хьале тардеш дувц из. Массанел кIезигагIа тара доагIаш маIан да дивах тушола котам я яхар, хIана аьлча бекарга хьисапе йиш лекхаш санна декаш дола из зIамига маьрша оалхазарилг — из бус лелаш доаца оалхазар баьдеча, бIехача половецки низий символ лархIа хала да. Д. Мальсагова язбаьча балха тIа чIоагIагIа тешавеш хьахьокх поэма тIара див кераста дына духьал болча язычество яхача дын символ хилар. Иштта лаьрхIачIа-м див тушола котам я: «Кавказа этнографе, къаьнарча замалахь дийца, цун халкъашта дицдаланза долча дешаша новкъостал дергда вайна поэма автора яхар кхетаде, цо боккхача художественни низа сурт хьахьокхаш хилар кхетаде»,— яхаш язду Д. Мальсагова, хIаьта кавказски этнографически музее» гIолла цо тохкам барах из чIоагIа бакъ а ва, хIана аьлча цига йоалл Дива къайле.

TIехьарча ханага хьакхаччалца вай наха дакъа долаш лаьрхIад оалхазаераш, масала, тушола котам даьла оалхазар лаьрхIад, цул совгIа, къажкъайг, голинка, иволга яха оалхазараш, и. кх. дI. Дакъа долаш оалхазар лоархIаш хиннай тушола котам. Низ болча Тушолех а лоархIаш сий деш хиннад цун. Цу даьла храмаш хIанз а йолаш я. Царех цхьаннена хьалхашка —фаллически памятники батах йоаллаш аьшка маска а йолаш бола даьла дахчан кортен багIа. Из чIоагIа сакъердаме да къаьнарча язычески замах юхедиса, бIаьшерашка, кхыметтел Кавказа лоамашка керастен бусалбен дынаш хувцалуш хиннадоллашехьа а дахаш дола хIамаш хиларца. Тохкам беш дуккхача литературах пайда а эцаш, Д. Мальсагова хьахьокх, Тушолий язычески культ а цун даькъацара удод а къулбехьенгахьара Центральни Кавказе а кхаьча, XII-ча бIаьшера Къилбаседа Кавказа шаьрача моттигашка, Призовье, Киргагара малхбоалентахьа мишта яьржай. Из культ половцашта юкъе а яьржай, хIаьта ший хана цига «язычества, цун баьдеча, бIехача (язычески), Русена гоама долча половецки низий синоним йолаш а хиннай, Поэма тIарча баьдеча моттига цу тайпара деш дола маIан вай кхоачамболаш лоархI «Игора полках аьннача деша» автора художественни уйла йовзара. Творчески методаца метташ вIаший нийс а деш, Д. Мальсагова кердача тайпара маIан ду поэма укх къамаьлацарча «до кур» яхача деша: «княза Всеслава наха хьехам тел, порядкаш утттаю, хIаьта ше сахиллалца борз санна хьийдда лел; Киевера аьнна до кур (котамаш Іахале) Тмитуракане кхьачар; берзо санна сийлахь-воккхача Хорсий никъ тедар цо. Вайна ма харра «до кур» (котамаш Іахале) яхача деша «борГIилгаш Іахале» аьнна маIан даьд, вешта аьлча малх хьалбалале йола гаьнна хьалхара ха хьахьокхаш. Иштта хилча «берзо санна сийлахьвоккхача Хорсий никъ тедар цо» яхар геттара харцахьа да. Д. Мальсагова хьахьокх, вайнаьха метта юкъе «кур» яхилга цхьан тайпан нах бахаш йола поселок, юрт, къаьстта цхьан фух нах баха юрта дакъа хилар.

Половцаш бахача моттигашка а царгара къилбаседенгахьеи, Къилбаседа Малхбузенгахьеи, Къулбехьенгахьеи а «кур» яха тайпа цхьатарра маIан дола дешаш шерра даьржа хилар хьа а хьокхаш, Іилмахочо гучадоаккх украински «курень» (чувашски «кар», эрсий «курить» (цхьа хIама йоагаяр), иштта кхыдола дешаш вайнаьха «кур» яхача деша маIан тара доагIаш хилар. TIакхха Всеславах дола къамаьл укх тайпара маIан даь хила деза: «Киевера Тмутаракана поселкашка кхьачар, берзо санна сийлахь-воккхача Хорсий никъ хедабора». Д. Мальсагова язбаьча балха тIа дукха я «Берзо санна никъ хедабора», «кожарташ тIа санна вагIар говра тIа» яхараш санна дола а кхы тайпа а теркалъе мегаргIойла, поэма меттацара цхьадола дешаш доашхаш йола моттигаш. Балха тIара из тайпа цхьаьхха моттиг белгалйоаккхаргьа вай. «Лергаш дIакъувлар» яха дешаш дувцаш хургда деш дола къамаьл. Цу тIа йоах, Владимир Мономах вувцаш йолча моттигашта яь перевод хувца еза: «...ХIаьта Владимир са хиллалца лергаш дIакъайле хулар Чернигове», (вешта аьлча, Владимира хIара Іурра-Іура дIакъувлар (ший) лергаш Чернигове). Вайна ма гарра, академика А. С. Орлова яь из перевод хала теша везаш я: дика говрг долаш лехача, скобкашта юкъе оттадаьча дешаца ешаш атта я из перевод. «Игора полках аьнна дош» юха хьатIаяздеча хана цхьадола дешаш харцахьдоахаш а юкъедуташ а хувцамаш хинна хиларах, — юхаметтаоттаде дезаш лоархI уж. Ца деш дита мегаргдац из? Перевод яьча къамаьлаца Мономах вIалла тара воацаш язваьь: из денал, сакхетам болаш, тIах аьнна вола тIемахо веха хьувз: Черниговна цергаш иръеш хиннача тийшаболх боаллача Олега духьалъотта везаш волча Владимира, Олега герза ґунзарера таташ хьахазар ца дезаш, ший лергаш дIакъийлад. Хила йиш йолаш дий из иштта? Историена ишта вовз Мономах?— Поэма тIара поэта Майкова цу моттига яь перевод зийнай Д. Мальсагова: «Города паIараш Іурра денз ше дIакъувлар Владимира Чернигове». — Поэма тIарча къоаста ца луш долча къамаьла яь из перевод эггара нийсагIа хеталу.— «ХIанз а тIехьа коанаIарашта лалла дехьеи сехьеи яглача шип бечох доахкача Іургашка (лергашка) гIув чу а уттабеш дIакъувл Кавказе кознаIараш. Иштта гIув бехкаш хиннаб Эрсий мехка а». Даль Владимира перевод яь кица да: «Ни дика я лергашца, цIа дика да бIаргашца» (вешта аьлча коращца). Уж тайпа «лергаш» да Владимира «дIакъийлараш» а, вешта аьлча, моастагIчун кхерам тIабоагIача хана Іурра денз дIакъийла города наIараш.

Вай бувцаш болча Л. Мальсагова язбаьча балха тIара хIамаш, дерригаш а нийса ца хила мег. Святослава бакъ гIана тIара «Кнесь» яха дош» киназ яхача дешаца тардар сов хийра. хеталу вайна (теркалде дог доагIаш дале а). Цу деша керда маIан кхьанарчул, тоъал чIоагIденна хьадоагIачул («Кнесь» — матица) яхачул дикагIа да ала хала да. «Кнесь» яхача деша Д. Мальсагова деш дола маIан доккха да: «Святослава гIанахьа гу князий ахкаех даьча цIеношка хиннача киназа чу йоаца киназа хIамаш: иконаш, жIарташ, алтарь, пристол, кхыяраш, вешта аьлча киназ да а доацаш, из хиннача цхьа ардакхаш йиса гу цунна. ХIанз болча метта тамашийна хеталургда «киназах ардакхаш йисай» яха дешаш. Вай киназах лаьрхIа, дукхагIча даькъе тIох хьалъъяь гIишло лоархI; цхьабакъда, княза Святослава киназ терем чу хиннад, вешта аьлча цIен чура киназ хиннад, хIаьта ахкай цIенош чу ардакхаш мара хIама юхе ца дусаш дIа а даьннад, цIаькха а ях аз,— терем чу, нагахьа санна «кнесь» — матица е князек хилча ала доагIача тайпара терем тIа ца а яхаш». Мадарра аьлча «кнесь» — князек е матица» яха маIан башха тешам луш дац. Цхьабакъда, «кнесь» яха дош бухарски жугатий меттала «церковь» яхача деша а, малхбузехьарча вайнаьха меттала «киназ» яхача а, малхбоалехьарча вайнаьха меттала «килс» яхача а, иштта кхыдолча а дешай маIан долаш да яхилга — тарде гIертилга да. Цу тайпара кхы моттигаш а нийсу балха тIа.

Уж кагий кхоачамбоацараш да. Болх ше, мадарра аьлча, боккха лоархIам болаш ба, поэма хьакъехьа яздаьча дуккхача литературана цо юкъе хьораш кIезига лоархIам болаш хIамаш дац, геттара керда хIамаш да уж. Д. Мальсагова беррига болх, тайп-тайпарча къамех бола нах яхха гарга а увзаш, вIаший бувзамаш лоаттадеча халкъий дерригача вахара, культурана, оамалашта юкъе йовргйоаца белгалонаш кхыхьа йола, Кавказа халкъаштен малхбоалехьарча славянаштен юкъе доттагIаьл лоаттадеш йола ленинск. идея йоаллаш ба.

В. ХАРЧЕВНИКОВ,
филологически Іилмай кандидат.

Хьайбашта доакъар Іалашдеча дика къахьегаш ва Урус-Мартановски района «Красноармейский» яхача совхоза механизатор Кусаев Вахид. ХIара дийнахьара норма 150—160 процент кхоачашъю цо.

Сурта тIа: Кусаев Вахид йол вIашкатохаш воалл.

И. ПЛИЕВА сурт.

62 етт Іахар бисаб

Дика лелац Ведена районерча Ленина цIерахча колхозе хьайбаш леладерий гIулакх. Уж укх шера планах 1904 центнер шура яккха езаш ба, хIаьта ах шера яьккха шура яц 789 центнер мара. Цу цифраша хьахьоих шоай балха уж мел сагота ба. Букъда, ала йиш яц цу колхоза доярчаша во къахьег аьнна. Цигарча дикагIболча доярхаца гийнахь-бус хIара Іаттагара 9—10 килограмм шура йоаккх. Царех ба Сидиева Зарвани Орцуева Бегазен. Шоаш тIаийца декхараш кийленца тIехкхоачашдеш хьабоагIа уж. Иштта дика болх беш уж доярхаш болхаше а вIалла хIама дац цу колхоза кулгалхоша цар опыт кхыча доярхай балха юкъе яхьара.

Ховш да хIанзаръяр доахана этгара дуккагIа шура лу ха йолга. ХIаьта а хьайбашкара махулла дуккагIа пайда эцара цига деш хIама дац.

Цул совпIа доккха зе хиннад колхоза доаханна пертIа гIулакх ца дарах. Из бахьан долаш ферма тIарча 184 Іаттах 62 етт Іахар бисаб укх шера. Цу ферма тIа хIара Іатта йола план 1400 килограмм я. Луш да хьайбаш леладерашта мел зе хул шоай балха терко еш уж ца хилар бахьан долаш.

Доаханна искусственни осеменени елга боккхача лоархIамера болх болга ховш да. Из иштта долга ца ховш-м Ленина цIерахча колхоза кулгалхой а бац. Бакъда, искусственни осеменене луш бола пайда хой а таханналца осеменительни пункт хьаеллара цига хIама даьдац, хIаьта хIама де дага а бац.

Тоабе беза хьайбаш леладерий болх.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

ДИКА ДIАЛУ ЯЛАТ

ССКП XXII-ча съезда сийна чIоагIа дог пIоздьнна къахьегаш ба Надтеречни района «Надтеречный» «Гвардейский» яхача совхозий ялаташ чуэцаш бола механизаторашца. Паччахьалкхенна ялаташ дIадалара укх шера доккхий декхараш тIа а йица, ялаташ дика кхедаьд районерча кхашка къахьегаш болча болхлоша. Цена, декъача ялата 14,5 центнер йоал хIара гектара тIара. Дикача ялата миллион пунт паччахьалкхенна дIаялар цухьа къовсам лоаттабу районо.

27 июнь пIакхачалехьа 8 эзар тонн совгIа ялат дIаденнад совхозаша паччахьалкхенна. Района кхашка болх беш йолча 86 комбайно хIара денна эзар гектар гаргга ялат хьокх. TIыпг санна машинаш лел хьатташкара ялат паччахьалкхенна дIакхухьаш. 25 июне, цхьан дийнахьа, 2500 тонн ялат пIаденнад паччахьалкхенна. Шаккха ца хиннача тайпара совхоза къахьегамхой хьинар лакхденнилга хьахьокх цу цифро.

25 июнь тIакхачалехьа 1500 тонн ялат паччахьалкхенна дIа а денна, укх шера йола ялат дIадалара план кхоачашъяьй цхьоалапIча отделене. ХIанз, паччахьалкхенна ялат дIадалара план кхоачашъяьчул тIехьагIа а, темпаш лох ца еш, дIахо а ялат дIалуш я отделени.

Вай парте XXII-ча съезда сийна паччахьалкхенна ялат дIадалара план кхоачашъяьй «Гвардейский» совхозо. Дог пIоздоал ялаташ чуийца даьнна кхаш бIаргадайча. Ялаташ чуийца даллариа тракторни волокуша кхашкара ча Іоъарадоах, хIаьта аргIаш цеча болхлоша нийса аргIаш ду цунах. АргIаш цаь даллариа доакъарийна лаьрхIа шозлагIа культураш дIаюв совхозо. 300 гектар гаргга лаьтта аьха а даькхха, 279 гектара тIа дIайийнай уж культураш хIанзале а.

«Надтеречный» яхача цхьан совхозо чуэц 9475 гектара пIа гурахьа дIадийна ялаташ, совхоза кхашка болх беш я 12 жатка, 39 комбайн-подборщик. 70 автомашина я хIара денна совхоза хьатташкара ялат паччахьалкхенна дIадала дIаувзаш. Ялаташ дIаувзара болх этгара дикагIа бу совхоза шофераша новкъосташа Магомедов Эмдеи Тарамов Османеи. Царех хIаране, шоайла яхьо а баьнна, хIара денна 150 центнер ялат дIахьу. Кхоъ гаргга норма кхоачашъю цу дикача водителаша. Царел дукха тIехьавусаш ваш ший машинаца хIара денна 130—135 центнер дIахьош вола Надтеречни АТК шофер Токарев Николай а.

Ялаташ чуэцара гIулакх дика довзаш а из практически кхоачашдеш а хиллариа белгалвьаннав комбайнер А. Джанхотов. СК-3 яхача комбайнаца цхьоккхаше а оардаш цо чуийцай 210 гектар, хьалъийтад 376 гектара тIара ялат. Укх шера ялаташ чуэцара йола ши задани кхоачашъяьй цо, беррига цун болх дIалаьрхIача. Ший лоалахой 2 рейс е а кхелехьа Джанхотова 3 рейс ю Іуйрийна.

Дика къаьнег цу совхоза опытни комбайнера нов. Т. Хажмурадова. Хьекха улла ялат ший комбайнаца хIара денна 31—32 гектара тIара хьал а оцаш, цо ший совгIа норма кхоачашъю. Цу тайпара дика механизаторашца дукхха а ба ялаташ чуэцача балхаш еш.

Ялаташ чуэцара темпаш лаьгI ца а йолийташ, мукх чуийца баьннача кхашка 700 гектара тIа шозлагIа юв культураш дIайийна баьннаб совхоза механизаторашца.

Ялаташ чуэцача белгалдаьнна дика пIулакхаш дувцаш, долаш дола кхоачамбоацараш а дувцанза даргца. Новкъост Мокаев Іаьла управляющи волча кхоалагIча отделене 200 совгIа гектара тIара хьекха мукх ца оардаш уллаш кIира совгIа ха яьккхар. Иштта илла бокъабаларах кхорзабенна мукх оардача хана Іоухаш хиларшеко йолаш дац. Цул совгIа, мукх лоха хьакхар бахьан долаш канаш лаьтта дегIала а дийша, мукх боа ца беш парихаш хьалъэцалацар подборщикага. Паччахьалкхенна ялат дIадалара гIулакх а во латт цу отделене. 1-гIа июль тIакхаччалца цо паччахьалкхенна дIаденнар ялх бIаь тонн гаргга ялат мара дац, планах дIадала дезар 1800 тонн доллашехьа а. ХIанз тIехьадоацача ханна болх дика вIаштIехьа а баькха дIадаха деза уж гIалаташ.

Беррига советски наха санна, ялат дIадалара йола паччахьалкхен план кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабеш ба Надтеречни района кхашкара балхаш деш бола къахьегамхой. Дикача къахьегамхой пIулакхашца нахьа баха лаьрхIад цар парте XXII-ча съезда.

С. ДЫШНИЕВ,
Надтеречни района заготовкай керттера инспектор.

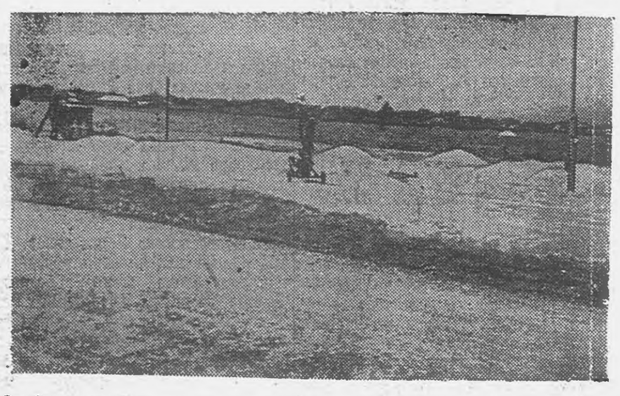

Сихбенна на бола ялаташ чуэцаш боахи МагIалбика района «Ингушский» совхоза 3-ча отделенера къахьегамхой. Бокхача лоархIамера гIулакх да, йоачаш хилалехьа махулла сихагIа уж чуийца доахилга. Дукха ялат латт хIанз отделене хьатта—6 эзар гаргга центнер. ХIаьта хIанзалца паччахьалкхенна 1600 центнер мара дIаеннаяц. ХIанад из ишта? Из ха хала дац кIа дIаувзача автомашиний балхага хьежача. Уж отделене гаьнна тоъаш яц. Заготовительни пуните ялат хьатташкара дIакхахьа меттел комбайнаш тIа хьатта из хьаувза а машинаш яц цига. Отделене ялат оардача 9 комбайна тIара ялат хьаувзаш ерригаш а 5 машин мара яц. ХIаьта из гIулакх бахьан долаш дукхха ха а йоаеш сейца латта езаш хул комбайнаш.

Цу гIулакха бехке ба лерттIа оарцагIа а баьнна автомашинаш Іалаш ца яра совхоза кулгалхой.

СУРТА ТIА: хьежача гуш да паччахьалкхенна дIа а ца луш хьатта латта эзараш центнер ялат. ДогIаш делхе чIоагIа зе дергда цу гIулакха.

И. ПЛИЕВА сурт.

СЕРДАЛО
3-гIа оагI, 2 июль, 1961 шу.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТЭЙЛОР КІАЙЧА ЦІЕН СОВЕТНИКАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ

ЖЬЮ-ЙОРК, 29 июнь. (ТАСС). Инарал Тэйлор Кіайча цІен тІема советникалла хьожавара дош доашхаш «Дейли ньюс» яхача газето шийна кетачох язду. Тэйлор доккхача гІулакха тІа а вода, бокъонца аьлча, мехка тІема низий главнокомандующе (вешта аьлча президента) заместитель а хургва яхаш.

«Из отставке хинна инарал гІулакха тІа хьожавара хьакъехьа яь решени тІаийцай, яхаш язду газето, Кубана духьалара агресси чаях ца йоалаш йисарца цувзаденна. Нагахьа санна президент Пентагона куштал-хоех тешаш хиннаваларе, тІема деша ший сихха дагавала везаш гІулакх сихча, цун эйчча хана а йиш яр вІашагІтехача штабий начальникий председателаца инарал Лемнитцерца е оборона министраца Макнамараца из це.

Тэйлор гІулакха тІа вахийтарца, Кеннеде, шеко йоацаш, Макнамаратеи Лемнитцергеи дІахьекхад цу деша хьакъехьа шийна эшаш дола жоп дала ховргдоацаш уж хилар.

ЧІоагІа белгалдоалаш ца, разведках долча деша хьакъехьа а цу тайпара президент Тэйлорца цагазвург хилар. Из а цу тайпара Кубаца цувзаденна долча гІулакхашта доагІаш да.

Аллен Даллес керте латтача Центральни разведывательни управлене тийша болх баь хилар а цо ше халачахьала тІа оттаваь хилар а лоарХІ президента...

Кіайча цІагІа Тэйлора кулгал дергда тІема низийи паччахьалкхен департаментеи къайлагІарча органашкара а Центральни разведывательни управленера а хьауха разведывательни материалаш гулъеча».

ДІАХО А КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕШ БА СЕНЕГАЛЬСКИ ПАТРИОТАШ

Париж, 29 июнь. (ТАСС). Цхьа шу совгІа ха я Дакара а Сен-Луи а набахтенашка Іазап озаш Африкански кортамукъален парте (АПН) кулгалхой боахка. Из прогрессивни парти Сенегал бокъонца ший лоІаме хилара а французски сообществана юкъера из хьаялара а тІехьа хилар бахьан долаш Сенегала правительства 1960 шера 1-ча августа къьалстта декрет ара а даькхха, дІаяькхай из. АПН дІаяькхачул тІехьагІа дукха ха ялалехьа, яь суд а йоацаш, набахта бехкар цун кулгалхой, царца парте хьалхара секретарь Мажемут Диоп а волаш. Цхьабакъда, къизача низаша денал ца дохадеш кортамукъале бахьан долаш дІахо а къовсам лоаттабеш ба цу парте членаши цунна тІехьабараши.

Кхьметтел шоаш набахта боахкашехьа а къовсам лоаттабу АПН кулгалхоша. Законах доацаш шоаш лувцара а набахтара режим шоашта лира хилара а духьала моцал лаьцар цар 12 июне. «Юманите» яхача газето тахан хоам бу, моцал лацар бахьан долаш Африкански кортамукъален парте кулгалхоша хьалхара котало яькхай, яхаш. Политически гІулакхашта лийача наха йоаггІаш йола режим оттае йийзар Дакара Іаьдала лийцараша.

ГДР Паччахьалкхен Совето Герстенмайергеи Аденауэргеи яхьийта телеграмма

БЕРЛИН, 29 июнь. (ТАСС). Германоски дош машарца къоастадара а Германи вІашагІтохара а дешай хьакъехьа шинна а германски паччахьалкхен викалашта юкъе переговораш йолаелга сихха могаде яхаш ФРГ бундестага председателага Герстенмайергеи канцлерга Аденауэргеи телеграмма яхьийтай ГДР Паччахьалкхен Совето.

Советски Союза предложенега хьежжа, йоах телеграмма тІа, германски дош машарца къоастадареи Германи вІашагІтохареи хьакъехьа немцаша ергйола моллагІа а соглашени шоаш дІатІаэцарпхилар хьакхайкаде цеза йиъ державо. Ишттача наькъаца цхьана Іалацдерца вай малхбузен берлински дош а къоастадергдолаш долча машара договора юкъе немецки халкъа къаман хьашташ кхочашцелга.

ГДР Паччахьалкхен Совето ФРГ бундестаги правительствои тІахьех немецки халкъа кІанз нийсъенна йоккха торо, немецки халкъа доацача ираза Германе исторе чухь каст-каста нийслуш хиннача тайпара, цІалкха а карара ца ялийтара.

Телеграммана кулг яздаьд ГДР Паччахьалкхен Совета председателе Вальтер Ульбрихта.

Дохаргдоацача доттагІлени барт-цхьоагІони демонстраци

ПХЕНЬЯН, 30 июнь. (ТАСС). КНДР-а партийно-правительственни делегаци Советски Союзе яр корейски хепайоазоно кертера теркам тІабохийташ да. Центральни газеташа шоай передовой статьяш тІа наьха дег чура дика ловца боаккх мехко Советски Союзе бахийтарашта.

«Нодон синмун» яхача газето язду, вошал дола советски халкъ долча шоай доттагІлен мисси йохийт корейски халкъо боккхача безамцен доттагІленцен, яхаш. Дукха ха йоацаш КНДР-е советски правительственни делегаци хилар а санна, новкъост Ким Ир Сен керте вола партийни - правительственни делегаци СССР-е яхар шинна а мехка партешта, правительствашта, халкъашта юкъера пролетарски интернационализма принципий лардаш тІа вІашагІделла дохаргдоаца доттагІалн барт-цхьоагІои чІоагІа дІахьоккхаш хургда. КНДР-ан СССР-ан юкъера новкъосташха цхьана къахьегара гІулакхаш дІахо а чІоагІдараи дегІадоаладараи керда дика хІама дергда цо.

Шин мехка юкъера доттагІал хьалха денз хьайоагІа а кІоарга а традицеш йолаш хІама да, йоах «Нодон синмуна». Цу доттагІаленца чІоагІало а лувцаш корейски халкъо дика толамаш даьхад. Юхадала ца дезаш Советски Союзо КНДР-ана миллиард сом луш даь новкъостал, кредитех даьлла декхар дІадаккхар, юха хІама дала ца дезаш кхы тІа а даь новкъостал, хІаьта ишта даь технически а кхыдола а новкъостал дар мехка ший къаман экономика хьаеш а социалистически индустриализаци снхьеш а тхона боккха лоарХІам болаш хилар. Советски Союзо массаз а хьаллоац Даьхе вІашагІтоха, Къулбехьерча Кореяра американски империализма агрессивни эскар арадаккхара тІехьа корейски халкъо лоаттабу къовсам. Тхо доазув доацаш раьза да Советски Союз санна вола воккха а тешамера а доттагІа тхоай хилара.

Тхона чІоаггІа деза а гарга а да советски халкъ, оаха тІехьа тІайоагІача хана а тхоашта могар дергда дІахойодача хана а СССР а кхыча социалистически мехкий а халкъашцара доттагІал чІоагІдара, сийлахьйоккхача Советски Союзагара Іомалуш хургда тхо.

ДИКА САЛОІАРГДА БЕРАША

Дика кхетам лу кагийча берашта вай республикерча мехкдаьттаи газовин промышленноста Управлене № 10 йолча детсаде (зав. Н. Высотская). Детсаде дерригаш а 120 бер да. Берашта дика гІулакх дара мел аша хІама Іалацдаьд. Цудухьа доагІача тайпара шоай низ кхо ца беш, дайи ноанойи раьза хургболча тайпара леладу воспитателаша бераш.

Детсадера деррига бераш шиг-ший ханара дараш чу а доагІаш группаех дийкъа да. Оттаяьча графиках гІулакх лу царна. Масала, сакъердаме берий книжкаш деш, стихотворенеш Іомаю, тайп-тайпарча ловзоргех ловзийт, сурташ дечка Іомабу, пластелинах кІамаш ейт, ишта кхыдараш Іогадайт. Цу дерригача гІулакхаша чІоагІа новкъостал лу бераш хьаькъал долаш, культурни, кхетаме хилийтара.

Из болх къаьстта дика лелабу детсада воспитателаша З. Андросовас, С. Мирзоевас, М. Кузнецовас, А. Згонниковас, ишта кхьбараша а.

Детсадера бераш культурни салаІа Чишки яхача кхоача моттиге уьх деношка дигад. Цига еррига кхоачо яьй берашта, бераш дика тоаденна, салеІа цІадоалаергда ши бутт баьлча. Царех цхьабараш эгтара хьалха 1-ча классашка деша гІортба, кІаьта царна когаметта предприятешкарча болхлойи гІулакхерча наьхен бераш эдергда детсаде.

Цу дерригача гІулакхаша хьахьокх Советски Іаьдалон коммунистически партен вай мехкарча берий чІоаттІа йоаккхо еш хилар.

Т. УЖАХОВА.

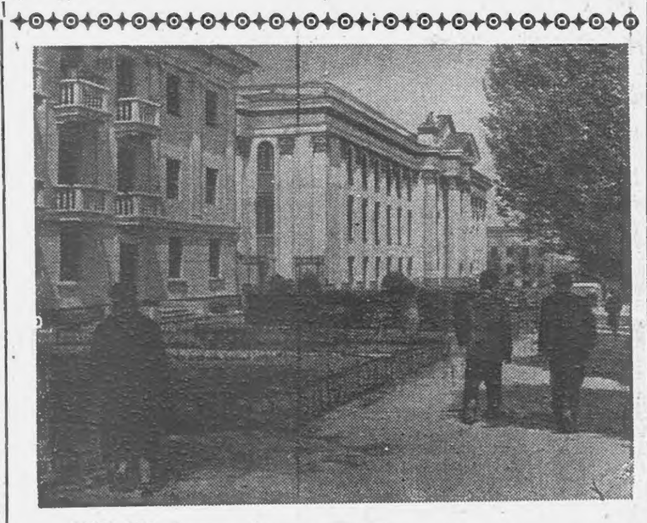

АЛМА-АТА. Сталина цІерахча проспекте.
В. ПОЗДЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

Общественни тІахьожам лоаттабе школаш

кийчъяра гІулакха

Дика кийчъе еза школаш

Дешара шу йистедаьннад. Шоай ханнахьа а дика а кийчъе еза школаш дешара кердача шера.

Цу гІулакха тІехь яхь а лаьца, болх дІаболабаьб цалкъа дешара болхлоша. Школаш тоаеш, Іан тІехь эша доагор тІадахьаш, къонача хьехархошта квартираш кийчъеш балхаш дІадоладенна республике. Дукха школаш я тоаяь а доагор Іалацдаь а йоалаш латташ.

Масала, Шаьла районе Серженьюртара 8 шера дешара школа тоаяь а яьннай, шера эшача доагорах 70 процент Іалацдаь а яьннай.

Тоаяь яьннай Советски районе Халкилоевски лоххьанцара школа, тоаяь йоалаш латт Курчалоевски районе Аьлероера 8 шера дешара школа, шера эшачох ах совгІа доагор тІадена даьннад.

Уж школаш дешара кердача шера кийчъеча дика дакъа лоац йоккхагІча классашка деша багІарашен дешархой даьша-ноаношеи.

Тоаяь йоалаш латт г. Грозне Стари промыслашкарча 36 участкера № 9 йола школа-интернат. Цига школа тоаеш дуккхагІа дола балхаш: кІир тохилга, басар хьоклилга, кхыдараш а 8-чеи 9-чеи классашка деша багІараша ду. ЙоккхагІа йолча классашка деша багІарех вІашагІтеха лхи эвено я. Царна хьалхле лелаю къаьхьегам хьехача преподавателаш нов. В. А. Сарачана. Дешархой даьша-ноаношна дика дакъа а лоацаш, басар хьокхаш, штукатурка еш, плотникал деш балхаш ду. Масала, плотникий звенок 100 гІанз тоаданц, интерната коа Іохувша кхоаллеггаш яьй, наІараш, кораш тоаданц, школа участка тонахьара карт яь йистейоаккхаш латт.

Цхьабакъда, еррига ча республике лаьрхІача дешара кердача шера еш йола кийчо хила майоалгІара яц, хІаьта дуьхьагІа йола районаш дикка тІехьайисай цу гІулакха.

Школаш тоаяра балхаш, доагор тІаддар во лел Ачхой-Мартановски районе. 18 школах цхьаккха а тоаяь яьннаяц. Да дезача 4 эзар складометр дахчах 900 складометри, 350 тонн кІорах 50 тонни мара школашка денадац. Кхы дикагІа латтац гІулакх Грозненски районе а. ЛоарХІам боллаш тІехьаюс школаш тоаяреи уж доагорца Іалаштяреи балха Наьсарен, МагІалбика, Шаьла, Надтеречни районаш.

Колхозненскии Шаьларчеи 11 шера дешара школашка, Керменчукскии ЗІамигача АтагІарчеи 8 шера дешара школашка ремонтни болх вІашТехьбаьккхабад, цу гІулакха юкъе кІезига дакъа лоац йоккхагІча классашка деша багІараша, дешархой даьша. Бакъда, Колхозненски школа тоаеча дика дакъа лоац 7-ча классе деша багІараша, цар классашка кІир тох, парташа басар хьокх, кІаьта царна хьалхле во лелаю.

Дукха болх бе беза школаш дешара кердача шера кийчъеш. 15 август тІаккхочаш капитальни ремонт яь яккха езаш 102-и текущи ремонт яь яккха езаш 312-и школа я, школашта да деза 74 эзар складометр дахчеи 9600 тонн кІори, хІаьта хІанз денар 26000 складометр дахчеи 6400 тонн кІори мара дац.

Школаш дешара кердача шера кийчъеш дика дакъа лаца деза мотгигерча депутатий Советий исполкомаша, шефал деш йолча колхозаша, совхозаша, промышленнии боахамен организацеша, вай республика еррига общественноста.

Колхозий, совхозий, боахама а промышленни а организацей кулгалхоша кхетаде деза школашта шоашкара новкъостал эшилга, из новкъостал ца хилча, дика а шоай ханнахьа а школаш дешара шера кийчъе вІашТехьдергдац.

Из новкъостал школашта де вІашТехьдоал, йиш а хул Наурски Урус-Мартановски районашкарча совхозий. Школашта дешара мастерскеш яхка сборни цІеношн классаш яхка а нах чубала а административни цІеношн тел цар, доагор тІадда транспорт лоаттаю. Масала, «Советская Россия» яхача совхозо ший низаца школах хетта 3 классана цаьрхІа цІенош ду. Сунженски района «Победа» яхача колхозо ший рузкъах Орджоникидзенски станице 160 моттиг йола школа хьалъяь йистейоаккхаш латт, «Сельстрой» тресто хьалъе езача школана 200 эзар сом деннад Наурски района Ленина цІерахча колхозо, цхьабакъда гІишлош ерашa сихбац школа хьалъяра болх.

Г. Грозне школашта доккха новкъостал лу царна шефал деш йолча Совнархоза организацеша, хІаьта ишта школашта чІоаттІа новкъостал де йиш йолаш я республика комсомольски организацеш, бакъда новкъостал мела ду цар.

Фу ду 1961—1962 дешара шера школай материальни база чІоагІъяра?

Укх шера хьалъяь йисте яргья, керда 16 школа. Урус-Мартане 400 моттиг йолеи Чечен-Ауле 320 моттиг йолеи керда школаш болх бе йолалургья, яь йисте яргья керда школаш Ножай-Юрта, Ачхой-Мартановски районетча, Коатарой-Юрта, Шалажи яхача корта, станице Карабулаке, станице Шелковской, Автуре, МагІалбике, Октябрьски районе, г. Грозне. Царел совгІа Грознен кхыча моттигашкеи хьалъяь яргья 920 моттиг йола тахо школа. Хьалдеш латт кІарадар кхаь цІенах латта 168 сборни цІенош, царех бІаь классаш чухургйолаш ду. Цар йиш хулийтаргъя кхы тІа а 6 эзар моттиг дешархошта хилийта. ХІаьта юхедиса цІенош кьехархошта чубаха дІалургда.

Школашка-интернаташка хьалъеш латт 6 общежити. Цар чу хургья 300 моттиг, столовеш, боахама корпус, хьехархошта чубаха цІенош. Ишта йола интернаташ кхаю «Чечингстрой» тресто Урус-Мартане, Наьсаре, Правобережне, Ведана, Совнархоза гІишлош еча Управлене г. Грозне Сталинскии Ленинскии районашка.

Республика школашка дена а дахьаш а латт дукха парташ, истолаш, гІандаш, кхыдараш.

Дешархой производственни мастерскешта лаьрхІа дукха оборудовани йийай школаша.

Юртарча школашта, къаьстта 8 шера дешара школашта 28 мастерски еш латт.

Боккха лоарХІам болаш да дешархошта ханнахь учебникаш кийтйитар. Нохчийн гІалгІайн меттала арадоал 13 тайпа учебник, доккхаш да эрсий меттала учебникаш.

Республика школашка хьеха воагІаргва РСФСР-а пединститутгаш йистеяьха 202-и Нохч-ГІалгІай педагогически институт йистеяьккха 200-и хьехархо, юхьъерча школашка хьехаргдола 500 саг. Царех дуккхагІа барашн нохчийн гІалгІайн ба.

Хьехархой говзал лаккхъеш дукха болх баьб. 1961 шера шоай говзал лаккхъеш хилар г. Грознерча школай 300 директор, завуч, хьехархо, юрташкарча школай 525 кулгалхон хьехархон. Дешара шу доладалалехь шоай говзал лаккхъеш хургва кхы а 200 хьехархо.

ХІанз а дукха кхоачамбоацараш да школаш дешара шера кийчъеча юкъе.

Нохчийн гІалгІайн мотт Іомабераш-та эша 7 тайпа методически пособи арахецилга тІехьадоах Нохч-ГІалгІай книжкай издательствас. Школашта эшача партаех 30 процента 600 книжни шкафах 1117-и мара хьажьчаяц, кІаьта классни доска цхьаккха а кхьаьчадац.

Соаггка санна йоккхи шаьккъалоатторгаш йоацаши тетрадаш ца тоъаши моттигаш цила йиш яц.

ЧІоагІа сатем боабеш гІулакх да керда школаши интернаташи хьалъяь яхара балхаш «Чечингстрой» тресто гІишлош еча организацеша геттара во деш хилар. Школаши интернаташи хьалъеча средствашца дІаяхийтара 5 бетта йоагІа план 20 процент мара кхоачашъяьяц цар хІаьта цхьаццайолча объекташка кхы а лохагІа я уж проценташ.

Дешара кердача шера дика кийчо яр республика халкъа дешара органий, партийни, советски, гІишлош еча, боахама организацей болхлой декхар да. Школаш ханнахьа а яка а дешара кийчъяь парте XXII-ча съезда накъа бахар цар сийлен гІулакх да.

Н. ДЕМУШКИН,
Нохч-ГІалгІай АССР-а просвещене министра заместитель.

Керда лагерь хьайийлай

Сунженски района Кирова цІерахча колхоза сомий бешамашка дешархой керда лагерь хьайийлай укх шера июнь бетта. Цига салоІаш колхозхой, «Сунжанефта» механдаьтта промыслови управленерча болхлой, гІулакхерча наьха 80 бер да.

Лагере культурни салаІара а, ишта кхыдолча гІулакхашта а мел эша хІама Іалацдаьд. Дика вІашТехьбаьккхаб юкъерча школа массовика А. Чижовас, воспитателаша М. Макагона, Е. Шамардинас, отрядни вожатеша Г. Уваровас, Т. Пенкинас, В. Ткаченкос берашка доаттІача тайпара салаІийтара болх. Цар кІара дийнахьара режим оттаяьй. ХІара дийнахьа ВЛКСМ 40 шу цІерахча клуба болхлоша лагере салоІача берашта берий кинофильмаш хьокх.

ЧІоагІа сакъердаме чакхдаьлар лагерь хьеаллача хана Грознерча пионерий Дворца иллейн кагхарийи ансамбла коллективо оттадаь концерт. Сакъердаме йоккха программа яр пионераша кийчъяьр. Къаьстта хозахийтар салоІача берашта къонача артисташа даь кІантий кхалхар, М. Темирхановас аьнна «Ташкент» яха илли, ишта кхыйола номераш а.

Керда хьайийлача лагере салоІача бераша а цар даьша а чІоагІа раьза болаш баркал оал «Сунжанефть» НПУ кулгалхошта берий йоаккхо ярах.

М. ФРОЛОВ
Карабулакски юкъерча школа директор.

Диктатораш США монополей чІоагІало я

30 мае сарахьа хьан вийнав а ца ховш вийр Рафаэль Леонидас Трухильо — Доминикански республика диктатор. Цу хоамо сатем боабир Вашингтоне. Дукха ха йоацаш а тІехьа Латински Америкера США монополей эттара тешамера марионетка лоарХІар Трухильох. 31 шу цхьалха американски тІашлой бІуна тебагІаша новкъостал а деш, Іаьдала керте эттар из, цу хана денз ший хьаштдолча тайпара мехка доал деш а хилар из. Ший политически моастагІашта къиза Іазап а деш, эзараш бола патриоташ боабир диктатора. Лоащача хана Доминикански республика эттара а воккхагІа вола латифундисти фабриканти хилар Трухильох. БІаьш миллионаш доллараш лоарХІам боташ цар цун рузкъа. Цо ше шийна елар генералиссимуса титул, «даьхен да», «кьалхара лор» «хьалхара художник» яха е и. кх. а цІераш. Санто-Доминго яхача городах — республика столицах Сьюдад-Трухильо цІи тилла аьнна приказ делар цо. Цун указанех столице егІаяр диктатор хьахьокхаш йола 12-17 статуя.

Доминикански республике оттаяьча диктатура режимо дог цІена мел дола нах Латински Америке меттел церритача дунен тІа а чІоагІа эгІазбигаб. Къиза террори репрессеши йоллашехь, доминикански халкъо кІаьд а ца луш къовсам лоаттабу диктатурана духьал. ДІадахача шера лоам чу боккха повстанчески болам хьайр. Диктатора эскара чІоаттІа кІама а тохаш, партизанаша мукъаяькхар мехкара массехк город. ЦхьабакъдаТрухильона доал дераша хатар йийкхача цхьаь витанзар шоай воша. Сьюдад-Трухильо рейде кхьачар американски эскадра. Іовалькхар американски форда пехота 4000 салте. Шерацеи турацеи юхаметтаоттайир мехкара «порядок».

Трухильо леладаьча гІулакхаша кхерам тІатессабар кхьметтел цунна доал дераштен из хьаллоацараштеи. ЦаІ шоллагІчоа тІехьа араювлайолалар Трухильо ДІавахкхеи Трухильо а воацаш трухиллиям пораеи увттаяь планаш. Диктатор вер тоъал ший тайпара цувцар американски кепайоазоно. Масала, Ассошиэйтед Пресс яхача агентства Вашингтонерча корреспондента Стрэнфорд Горедшила яздора, Трухильо валаро Америка мехкашта юкъерча гІулакхий хьакъехьа йолча духьаленех цхьа духьале гІайоаккхаргъя США-на новкъъара, яхаш.

Къам-мукъадаккхара болама низ болча гІалгІено Латински Америка мехкашка американски империалисташца хьаллоаттабеш Іаьдала керте паьтта дукхха бола Латински Америка диктатораш тІера кхайсаб. Цу мехкашка шоаш деш дола доал хьаллаца дагахь США гІерт Малхбузерча полушаре хІанз а юхейиса тІема-фашистски диктатураш лоаттае. Цкъа лий дег тІара уйлаш ювцача хана США вовзаш волча политически деятела конгрессмена Лонга аьлар, Трухильо «демократически прогрессивни республика эгтара а боккхагІа барех»(!) вола лидерва, хІаьта сенатора Эллендера аьлар, Латински Америка хІара мехка воай Трухильо хилар ловра сона. Латински мехкашкара диктатураш хьаллоацаш царел кІезигатІа аьннадац США хІанзарча президента доттагІа а соратник а волча сенатора Смазерса. Цо дуккъал хьаалар, диктатораш карибски мехкашка демократически патриотически элементех лоравала эгтара ликагІа йола чІоагІало я.

Доминикански республикаца лоалаха ул Гаите Республика, 1957 шера цига США новкъостала Іаьдала керте чІоагІ а ховна дІаэттар воккха промышленникаш плантагори вола Франсуа Дювалье. Моттийта хоржамаш хилар, хІаьта коржамаш во чаях ца далийта хоржамий участкашка салтийн полицеи отрядаш яхийтаяр. ЧІоагІа цхьокхаме дар кхадж тассара гІулакх ше а. Гаите бахача нахах 90 процент нах дешар ца ховш ба. Цудухьа кхадж тоссарашта официальни бюллетенаш даланзар. Сенатеи палатаи члений кандидаташца шоаш харжархошка цІатийлар диазза вІашталдилла кахьаташ, уж урнашка Іочуккувсар харжархоша. Цигга болх беш бар «статистикаш». КІодаца «харжархочун» аьттига хулга цІаза цІелга цІара ца а яькхье, цІелташта штампельни базар а хьекхий, цІелташ кахьата тІа доахар.

Кхьметтел реакционни долча газеташа а аьлар «тамаше нах Іехьабар» да уж хоржамаш. Цхьабакъда хоржамаш вІашагІтехарашта новкъа хиланзар ишта шоаех алар. Франсуа Дювалье чуийнна президента декхараш кхоачашце волавелар. Эгтара хьалха цо дийкхар ший политически моастагІашта. Цхьабараш боабир, шоллагІа бараш набахта бехкар.

Дювалье доал даь шераш, кхьметтел «Нью-Йорк таймс» яхача газето а мукъІарло деш, эгтара халагІа дола шераш да Гаите исторе чухь. Мехка боагІа никъ хийцца мукъабар доазол дехьарча капитала. Гаите къама хьаштташта зе а деш, къаьстта моттиташ еннаяр американски вкладчикашта. Цу тайпарча политико мугІарех волча къахьегамхочоа къел, моцал, лазар, бе болх ца хилар тІадера.

Хетаргахь, США монополешта эгтара дуккхагІа еза шоаш хьаяь Никарагуара Сомоса диктатура. Манагуа яхача карибски республика столице городе керте латтача юзача гувна тІа я йоккха крепость. ХІанз Никарагуа хьалхарчоа кохе сатийна я, бакъда крепостах чуерзаяь лагерь тарлу. «Шерман» яха американски танкаш, гвардейций батальон, герзаца кийчленнача гІишлой эскара отрядаш тІема кийча латт. Крепоста пенаш тІареи вІовнаш тІареи хьагу йоккхийча топий йовхьаш. Укхаза вІашагІтеха я хІама ца эшаш Никарагуа еррига артиллери. Крепоста пенашта кохе я къама арсеналаш, кхачан складаш. Крепостехьанначоа хеталу цу чура бараш йІаьхача хана кІийле лаьца ба, аьнна.

Крепоста кхо да ва: Никарагуа цаьй бола вежарий Луиси Анастасиои Сомоса, хІаьта ишта американски посол. Цар хозача дворецаш тІа арахьара хІама эуьш йола вышкаш я. Цу вышкашкара цІахьежача дика пу еррига Никарагуа столицен цунна гонахьара моттиги. Вежарий Сомоса Никарагуа эгтара боккхагІа бола помещикаш фабриканташ ба. Цар доалахьа да мехка оахаш долча лаьттах 10 процент, заводаш, фабрикаш, машиннаькъаш, коммунальни предприятеш.

25 шу да Сомоса диктаторий династе Никарагуа доал ду. США новкъосталца Іаьдала керте эттача, хІанзарча Сомоса вежарий дас — Анастасио Сомосас мехках «Юнайтед фрут» яхача американски монополе колони яьй. Анастасио Сомосас доал даь шераш эгтара къизгІча Іаьдалеи йийча доаккхаш Никарагуа халкъа низ бареи эшопея я. «1,5 миллион саг вахача цу мехка пхи шу кхачалехь 55 процент бераш дов, — яхаш яздир дукха ха йоацаш «Вашингтон пост энд таймс геральд» яхача газета корреспондента. — Бахача наха юкъе 80 процент нах дешаьжеи говзал йоацаши ба. Нах чубаха цІенош Іалаьмате во да. Кофеи боамбии дІабийнача плантацешка болх бераша дийнахьа баьча балхах цхьа доллар мара даккхац, шера ялх бетта мара бе болх а бац».

Мехка ший хьаштдар деш режим лоаттаю террористически диктатуро Парагвае. Ткъо шу совгІа ха я США монополешта тешшаме гІулакх диеи болча, Іаьдала керте латтача авантюристаца тІаоттабеча низ - Іоткъама кІал Парагвая халкъо Іазап оза. «Пілата» яхача Уругвая газето деча тешалах, мехках йоккха концентрационни лагерь яьй. Диктатора Альфредо Стреснера йохаяьй политически партеш, профсоюзаш, общественни организацеш. Диктатора кетачох, цун режима кхераме я уж. «Колорадо» яхача, доал деча партецарча эгтара а реакционнегІа болча членех цо ше вІашагІтехача карательни отрядаша унзара кхерам тІалоаттабу городашкеи юрташкеи бахача наха. Нах лувцилга, наха чухьежилга, ми!-ми!ингге нах боабелга моллагІдар санна хІама ца мехка. Мехка дукха шпионаши провокатораш ба. Дегабуам баь берига нах Гитлера ехка хиннача, нах боабеча лагерашта тара йолча концентрационни лагерашка бехк.

Диктатора мехка чура а арара а политика дуккхагІча даькъе Асунсьоне волча США посола лостам телаш я. Цкъа дуккхача наха юкъе ше къамаьл деш Стреснера цу посолах аьлар, из Парагвая правительства министр ва. Цу «министра» метад Чако-Боррераль яхача районерча йоккхача баззах США йола Латински Америка юкъера тІема-стратегически база е. Цо чІоагІа новкъостал цар Стреснера правительствас доккха лаьтта американски монополешта дІалуча. Масала, алхха «Стандард ойл» яхача монополега 16 миллион тектар парагвайски лаьтта да. Боккъалдар аьлча мехка еррига экономика США монополешта гІулакх деш я. ХІама леладуча американцашта эгтара пайдане дола промышленноста доакъош мара дегІадагІац. Боамби лелаберг болаш цхьан оагІора дегІабоагІа юрта боахам. Цу тайпарча политикаш хиннар гучадала таьна даланзар. Инфляци, чІоагІа лаккхлуш латта маьхаш, налогаш, тІаькхета паччахьалкхен декхар, юхкера а, мугІарех волча къахьегамхочун ваХара хьал геттара лохдалар — ишта да Парагвае хІанзарча вахара сурт.

Дукха ха йоацаш укх статьян автор Чиле, Уругвае, Бразилие, Аргентине хилар. Цига цунна бІаргабайр шоаш баьха моттигаш а йита, байдда доазол дехьа баьнна итташ парагвайцаш. Официальни долча кхьхаташ тІара ховш да, укх тІехьарча массехк шера Парагвайца доазув долаш дадача мехкашка ах миллион совгІа парагвацц дІавахар. Масала, Тибикуару а йолаш, мехка я районаш бахача нахах 80 процентага кхоачаш бола ахархой лоалахарча Латински Америка мехкашка дІабаха.

Американски политически деятелаша шоаш къамаьл деш каст-каста доал Парагвае, Гаите, Никарагуа, Гватемале, Доминикански республике йола диктаторски режимаш американски демократе чІоагІало я. Цул совгІа диктаторех цар оал, «демократи бахьан лоаттабеча къовсама рыцараш» ба уж. Цу йоалаяьча факташа кхьхьокх, уж фу «рыцараш» ба а «кортамукъарча дунен демократи» практике мишта я а.

В. БОРИСОВ.

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

2-ча июле: 16.00 — Лакхехьарча классашкарча дешархошта передача: «Нувр тилла атом» (эрсий меттала); 16.20 — передача: «Лакхарча цІеро декхарийла ву» (эрсийн нохчийн меттала); 16.40 — сатирически радиожурнала ялхлагІа номер (нохчий меттала); 17.10 — советски тІемахой заявкех концерт.

УКВ: 9.01 — Афанасьев — «ЦІакхха а йовргьяц» яхача спектакла радиокомпозиц; 10,25 — Глазуновен Римский-Корсаковен произведенеш тІара духовой оркестра концерт; 18.00 — Москвера трансляци 19.01 — Легар — «Граф Люксенбург» — опера монтаж; 20,39 — нохч-гІалгІай ашарий концерт; 21.20 — передача: «Доазол дехьарча музыкальни вахара оагІув»; 21.42 — концерт: «Довзаш хилалаш, новкъостий».

3-ча июле: 6.35 — «Китай Коммунистически партена 40 шу» — беседа (нохчий меттала); 6,50 — хоамаш передачай программеи; 7.15 — «Вай общества вахаре Коммунистичёски парте лоарХІам лаккхбаларах» — беседа (эрсий меттала); 8.15 — «Къахьегамах дола закон чІоагІа лораде» — передача (нохчий меттала); 8.30 — азербайджански иллеши халхара ашараш; 8.45— беседа: «Мишма бах ирански ахархой» (гІалгІай меттала); 17,00 — керда хоамаш (гІалгІай меттала); 17.10 — «ССКП XXII-ча съезда накъа долхаш» — передача (гІалгІай меттала); 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — «Агитатор кхашка» — передача (эрсий меттала) 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15— «РадиоладувгІархой письмоех...» — передача (нохчий меттала); 18.30 — моттигерча авторий музыка.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре.
Йоккха зал — **«Къоарза никъ».**
Долалу: 8, 10,12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗІамига зал № 1—**«Къоарза никъ».**
Долалу: 8.30 , 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗІамига зал № 2 — Берий сеанс — **«Хала ираз».**
Долалу: 9, 11.
«Йоккха вальс».
Долалу: 1, 5, 9.
«Кхо новкъост».
Долалу: 3, 7.
ЗІамига зал № 3 — Берий сеанс— **«Къаьна баьри».**
Долалу: 9.15, 11.15.
«Къоарза никъ».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.
3-ча июле денз **«Йовзаш йоаца кхалсаг».** (Йоккха зал).

«Родина» яхача кинотеатре.
Берий сеанс—**«Сигал бесса тІаьск».**
Долалу: 9.
«Халат доаца кхалсаг».
Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.
3-ча июле денз — **«Йовзаш йоаца кхалсаг».**

РЕДАКЦІЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефоны: редактора зам. — 2-07-01; бехкхокхамо секретарь — 2-45-48, партийни вахарех, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революцие проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФО02095 Заказ № 3764